

Nyugat-magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar

Belvárosi utcarészlet lézerszkenneres felmérése

SZAKDOLGOZAT

Konzulens:

Prof. Dr. Márkus Béla
egyetemi tanár

Dr. Tóth Zoltán
adjunktus

Váradi Attila
értékesítés
Leica Geosystems Hungary Kft.

Készítette:

Hegyí Tamás
Nappali tagozat
Földmérős és földrendező mérnök BSc szak
Geoinformatika szakirány

Székesfehérvár
2011

NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM GEOINFORMATIKAI KAR
8000 Székesfehérvár, Pirosalma u. 1-3. ☒ 8002 Székesfehérvár, Pf. 52.
☎ +36 22 516 520 Fax: +36 22 516 521
<http://www.geo.info.hu> Email: geoinfo@geo.info.hu

TÉRINFORMATIKA TANSZÉK

Nappali Tagozat
Geoinformatika szak
Sz.d.sz.: 133/2011.

HEGYI TAMÁS
szakdolgozati feladata

A szakdolgozat témája: Belvárosi utcarészlet lézerszenkeres felmérése

A szakdolgozat célja egy – Győr belvárosában – kiválasztott utcarészlet mérnöki tervezési feladatokra szolgáló felmérése és ennek alapján térinformatikai adatbázis előállítása.

Feladatok:

1. Dolgozza fel a kapcsolódó szakirodalmat, mutassa be az egyes 3D modellezési és elemzési lehetőségeket! Értékelje a jelenleg alkalmazott megoldásokat!
2. Állítsa fel a kidolgozandó mintarendszer elméleti alapjait! Ismertesse a felhasználói igényeket és a rendelkezésre álló adatforrásokat, adatbázisokat!
3. Írja le a GPS és a lézerszenker használatát az adatgyűjtésben, a választott mintaterületen!
4. Mutassa be, és értékelje a feldolgozáshoz felhasználható szoftvereket!
5. Dolgozza fel a mérési eredményeket! Ismertesse a homlokzatrajz készítés folyamatát!
6. Mutassa be a kialakított térinformatikai adatbázist és az általa nyújtott lehetőségeket!
7. Összegezze a mintaterület felmérése és feldolgozása során szerzett tapasztalatait! Térjen ki, a megvalósított technológia továbbfejlesztési lehetőségeire!

Beadandó munkarészek:

- a feladat megoldásának részletes leírása,
- mérési adatok, jegyzőkönyvek,
- a programok/alkalmazások dokumentációja,
- az elkészült munkarészek, adatbázis digitális formában.

Beadási határidő: 2011. november 29.

Tanszéki konzulens: Prof. Dr. Márkus Béla, egyetemi tanár
Dr. Tóth Zoltán, adjunktus, Geodézia tanszék
Külsős konzulens: Váradi Attila, Leica Geosystems Hungary Kft.

Székesfehérvár, 2011. február 18.

Dr. Szepes András
tanszékvezető

Dr. Mélykúti Gábor
dékán

NYILATKOZAT

Alulírott **Hegyi Tamás** (neptun kód: XXXXXXXXXX) jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a

Belvárosi utcarészlet lézerszkenneres felmérése című

szakdolgozat

(a továbbiakban: dolgozat) **önálló munkám**, a dolgozat készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében¹.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulenszt illetve a feladatot kiadó oktatót **nem tévesztettem meg**.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-Magyarországi Egyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat**.

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Székesfehérvár, 2011. november 28.

Hallgató

---

¹ 1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét - az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. A kapcsolódó szakirodalom feldolgozása	5
2.1. A 3 D modellezési és elemzési lehetőségek	5
2.2. A 3D építészeti alkalmazási területei	7
2.3. Térinformatikai lehetőségek	9
2.4. Önkormányzati térinformatika	10
2.5. Lézerszkennelési technológiák	13
2.5.1. Építészet és létesítménytechnika	13
2.5.2. Vonalas létesítmények felmérése	15
2.5.3. Régészet.....	16
2.5.4. További felhasználási területek	17
2.5.5. Légi lézerszkennelési megoldások	18
2.5.6. Mobil lézerszkennerek.....	19
3. A rendszer létrehozásának elméleti alapjai.....	22
3.1. Felhasználói igények	22
3.2. A rendszer célja	23
3.3. A mintarendszer elméleti alapjai	24
3.4. A rendelkezésre álló adatforrások és adatbázisok	27
4. A terepi adatgyűjtés folyamata	28
4.1. A választott mintaterület bemutatása.....	28
4.2. Adatgyűjtési technológiák	30
4.2.1. A GPS mérés elve.....	30
4.2.2. Alappontsűrítés sokszögeléssel	34
4.2.3. Lézerszkennelés.....	36
4.3. Leica GPS 500 a tájékozó pontok mérése során.....	38
4.3.1. Leica GPS System 500	38
4.3.2. A GPS mérés végrehajtása	39
4.4. Leica TCA 1205-ös a sokszögelés során	40
4.4.1. Leica TCA 1205-ös ismertetése	40
4.4.2. A sokszögelés végrehajtása és az illesztőpontok mérése.....	41
4.5. Leica C10 ScanStation a lézerszkennelés során	42
4.5.1. Leica C10 lézerszkennер bemutatása.....	42
4.5.2. A lézerszkennelés végrehajtása, a mérés sajátosságai	43

5. A felhasznált szoftverek	46
5.1. Feldolgozószoftverek.....	46
5.1.1. Leica Geo Office 7	46
5.1.2. GeoCalc 3.5	47
5.1.3. Leica Cyclone 7.3	49
5.2. Modellező és szerkesztő szoftverek.....	50
5.2.1. ArcGIS 10.....	50
5.2.2. AutoCAD CIVIL 3D 2012	51
5.2.3. Google SketchUp 8.....	53
6. A mérések feldolgozása és elemzése	55
6.1. Mérési eredmények feldolgozásának folyamata.....	55
6.1.1. A GPS mérés feldolgozása	55
6.1.2. A sokszögelés feldolgozása	56
6.1.3. A lézerszkenneres mérés feldolgozása	57
6.2. A kidolgozott mintarendszer	60
6.2.1. A homlokzatrajz elkészítésének folyamata	60
6.2.2. Az épületek elkészítése.....	63
6.2.3. A térinformatikai adatbázis létrehozása.....	69
6.2.4. A térinformatikai adatbázis lehetőségei.....	72
7. Összefoglalás – Tapasztalatok, javaslatok.....	76
8. Irodalomjegyzék	79
M E L L É K L E T E K	81
9. Mellékletek jegyzéke.....	82

1. Bevezetés

A szakdolgozat célja egy utcarészlet mérnöki tervezési feladatokra szolgáló felmérése, és ennek alapján térinformatikai adatbázis előállítása volt. Mintaterületnek Győr egyik belvárosi utcarészletét választottam, mert a városközpont gyorsütemű rekonstrukción ment keresztül, de a tervezésekhez nem állt rendelkezésre háromdimenziós modell. Így a modern mérnöki igényeknek megfelelő mintaadatbázis elkészítését céloztam meg.

Az adatgyűjtést egy feltörekvő technológiával, lézerszkenneléssel végeztem. Egyre nagyobb igény merül fel az ilyen technológiák iránt, hiszen szakmánkban paradigmaváltás történik: az eddigi pontmérést sok alkalmazásban felváltja az úgynevezett pontfelhők mérése, amely során előálló adatbázis akár több millió pontot is tartalmazhat. A lézerszkennер alkalmazása egyre szélesebb körben elterjed, mint például az autóiparban, a repülőgépgyártásban, vagy a bűnügyi helyszínelésben. Segítségével a valós világ objektumait az irodába vihetjük, és a pontfelhőn különböző méréseket, elemzési, modellezési feladatokat oldhatunk meg.

A felvételi módjuk szerint, vannak földi, légi, és mobil lézerszkennerek. A felméréshez földi lézerszkennert használtam, mivel egy rövid sétálóutcáról volt szó. Azonban forgalmas, és hosszabb útszakaszokat hatékonyabb mobil eszközzel felmérni. Egyre elterjedtebb a mobil lézerszkennelés, amely során egy hordozójárműre van rögzítve a rendszer.

A szakdolgozat első fejezete tárgyalja a témához kapcsolódó szakirodalom leglényegesebb elemeit. Betekintést adunk a háromdimenziós modellezésbe, a térinformatikai, azon belül is az önkormányzati térinformatikai lehetőségekbe, és megismerhetjük a lézerszkennerek széleskörű alkalmazási területeit.

A második fejezetben a mintarendszer elméleti alapjairól és céljairól lesz szó, amely során kiderül, hogy milyen adatforrásokból, adatbázisokból kell, illetve lehet dolgozni.

A következő fejezetben a terepi adatgyűjtés folyamatát, a felhasznált műszereket és mintaterületet ismerhetjük meg, majd a negyedik fejezetben a felhasznált feldolgozó és modellező szoftverek bemutatására térek ki.

Végezetül az ötödik fejezetben a mérési eredmények feldolgozását és alkalmazási lehetőségeit ismertetem.

Szakdolgozatomban egy komplex, mérnöki tervezésre alkalmas információs rendszert kíséreltem meg elkészíteni, mellyel a legkülönbözőbb feladatok megoldására, elemzésekre (pl.: műemlékvédelmi épületen a homlokzat visszaállítására, vagy egy szobor utcaképbe való illeszkedésére) nyílik lehetőség.

2. A kapcsolódó szakirodalom feldolgozása

2.1. A 3D modellezési és elemzési lehetőségek

A háromdimenziós modellezés az a folyamat, amely matematikailag ábrázol tetszőleges háromdimenziós objektumot. A 3D-s modellek objektumként való ábrázolása pontok csoportját jelenti, amelyeket geometrikus elemek kötnék össze (például: háromszögek, görbült felületek, stb.). Az objektum, mint pontok halmaza, készíthető manuálisan, algoritmikusan, vagy akár lézerszkenneléssel.

A 3D modelleket rengeteg területen használják. Az orvostudomány szervek részletes modelljeihez használja, míg a filmipar animációs filmekhez használja őket, a szereplő karaktereket és a tárgyakat is 3D modellezéssel állítják elő. A videojáték-ipar a számítógépes játékokhoz, az építőipar pedig leendő épületek terveit és látványtervét készíti így, kiváltva a rajzokat és a maketteket. Többek között új szerszámok és gépek tervezésére is használják.

Majdnem minden 3D modell besorolható a következő két kategória valamelyikébe:

- Tömör modellek: az általuk ábrázolt objektumok tömegét is ábrázolják. Realisztikusabbak, de nehezebb őket létrehozni.
- Héjmodellek: csak a felszínt, azaz az objektum határoló felületét mutatják be. Ezekkel a modellekkel sokkal könnyebb dolgozni.

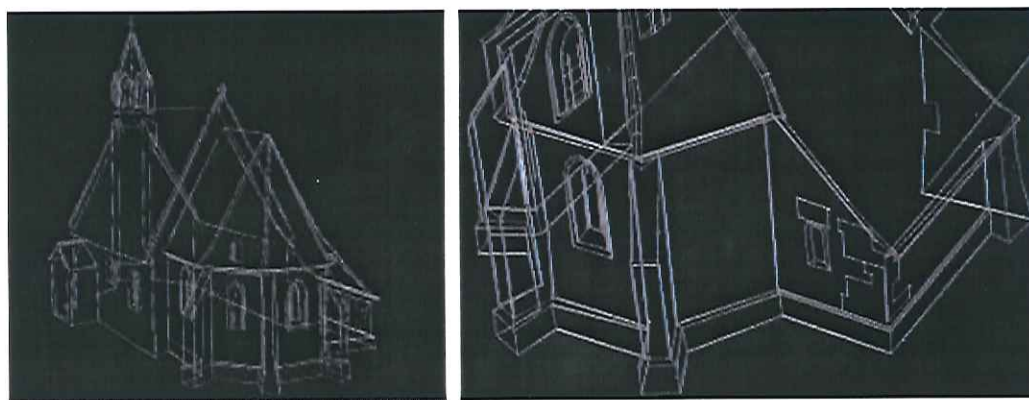
A modellek ábrázolásának négy népszerű módja van:

- Poligonmodellezés: Pontok 3D-s térben összekötve szakaszokkal. Ezek együtt poligonhálót alkotnak. A modellek legnagyobb része manapság textúrázott poligonmodell, mivel ezek rugalmasan alakíthatók.
- NURBS modellezés: a NURBS (Non - Uniform Ration B - Spline) felületeket súlyozott kontrollpontok által befolyásolt „spline” függvények görbéi definiálják. A görbék nem feltétlenül érintik a pontokat.
- „Splines & Patches” modellezés: a NURBS-höz hasonlóan ez is görbék segítségével ábrázol.

- Primitív-modellezés: geometriai primitíveket vesz alapnak (gömbök, hengerek, kúpok, kockák), amelyekből komplexebb alakzatokat épít fel. Előnye, hogy gyors és könnyű használni, a méretek abszolút pontosak, mivel a formák matematikailag definiáltak. Jól alkalmazható technikai jellegű problémák modellezésére.

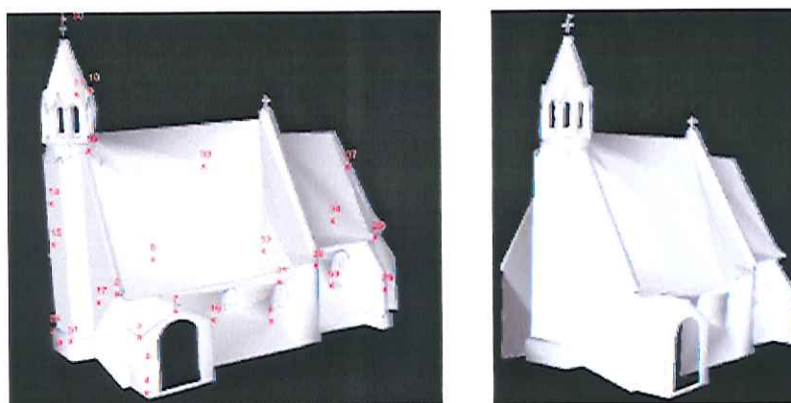
A háromdimenziós objektumoknál lehetőség van arra, hogy színeket rendeljenek az objektumhoz, illetve egyre elterjedtebb, hogy textúrázzák is. A textúrázás hatására a modell sokkal részletesebbnek és realisztikusabbnak látszik.

A drótvázás modell olyan 3D-s modell, amelynek minden egyes éle fizikai objektum, ahol folytonos vonalak, görbék találkoznak.

2.1. ábra: 3D drótvázás modell (forrás: <http://www.photometric.hu/3d-modell-18.html>)

Az egyes élek által körbehatárolt felületek meghatározását követően előáll egy háromdimenziós felületmodell.

2.2. ábra: 3D felületmodell (forrás: <http://www.photometric.hu/3d-modell-18.html>)

A fényképfelvételek textúráját rá lehet transzformálni a fenti felületmodellre és így létrejön a 3D fotorealisztikus modell.

2.3. ábra: Fotorealistikus modell (forrás: <http://www.photometric.hu/3d-modell-18.html>)

3D-s modellek egy további fajtája jelent meg a lézerszkennereknek köszönhetően. Az objektumokat több millió elemből (pontból) álló pontfelhő határozza meg. A pontok akár színesek is lehetnek, így képi információkat is tartalmazhat a modell.

2.4. ábra: Lézerszkennelt pontfelhő (Hotel Szárnyaskerék, Győr)

(<http://www.photometric.hu/3d-modell-18.html>)

2.2. A 3D építészeti alkalmazási területei

Egy épület tervezése, térképezése során nem csak síkbeli tervrajz, helyszínrajz készül, hanem az épület modellje is, amely jelentősen elősegíti az épület megértését. A számítógépes programok az ilyen jellegű modellezésben nagy segítséget nyújtanak. A programok alkalmazásának számtalan előnye van, például a falakhoz burkolat-, és

vakolatminták rendelkezhetők. A nyílászárók is modellezhetők, így többféle változat is készíthető.

A látványterv térbeli, fotorealistikus ábrázolással valósághű képet ad a tervezett objektumról. Belsőépítészeti feladatok megoldására is fel lehet használni ezeket a modelleket. A programok segítségével akár különböző évszakokhoz és a nap bármely időszakához tartozó saját, vagy vetett árnyékokat hozhatunk létre. Az újabb programok animációs lehetőséget is biztosítanak, így az épületek körbejárhatók, kívül-belül megtekinthetők.

Hazánkban legnagyobb mértékben elterjedt program az ArchiCAD, amely egy magyar fejlesztésű építészeti szoftver. A program használata során minden bevitt adat a háromdimenziós adatbázisba kerül, amely maga a virtuális épület. Így bármikor készíthetők metszet – és homlokzatrajzok, anyaglisták és alaprajzok.

2.5. ábra: 3D-s látványterv

(forrás: <http://www.archicom.hu/tervek/lakoep/Sz816/Sz816%20latvanvt.htm>)

2.3. Térinformatikai lehetőségek

A térinformatika képes különböző forrású adatok integrálására, ezek egy adatbázisban való kezelésére, az adatbázison elemzések elvégzésére, valamint az eredmények kidolgozott formában történő megjelenítésére.

A felmerülő problémák, kérdések amelyeket a térinformatika képes megoldani, illetve megválaszolni kapcsolatban vannak a

- helyzettel (Hol? Mi található azon a helyen?)
- az azonosítással (Mi van ott?)
- a trendekkel (Mi változott azóta? Hogyan változik meg a ... ?)
- az optimális útvonallal (Melyik a legjobb út?)
- a jelenséggel (Milyen jelenséggel jár a ...?)
- a modellekkel (Mi történik, ha ...?)

A térinformatika ideális technológia a komplex térbeli jelenségekkel való munka során, mivel integrálni tudja az olyan adathalmazokat, amelyek földi felmérésekből, távérzékelésből, adatbázisokból és papírtérképekről származnak. Sajnálatos módon a térbeli adatintegráció együtt jár annak a problémájával, hogy különböző felbontású és pontosságú adatokkal és adatmodellekkel kell foglalkozni.

A térinformatika egy döntéstámogató eszköz, amely során következő fázisok különíthetők el:

1. Az első fázis (megfigyelési fázis) a környezettel kapcsolatos olyan kutatást vagy megfigyelést tartalmaz, amely döntést igényel. Ez emberi szakértelmet és előtanulmányokat kíván.
2. A második fázis (tervezési fázis) a megfigyelési fázisban azonosított probléma lehetséges alternatíváinak kitalálásával, fejlesztésével és elemzésével foglalkozik.
3. Az utolsó fázis (választási fázis) egy bizonyos döntési alternatíva kiválasztása a lehetségesek közül. A választás könnyű is lehet, ha minden szükséges értékelési kritérium bekerült az elemzésbe, és az egyik alternatíva a legjobbnak tűnik.

[Márkus, 2010]

[Lénárt, 2003]

2.4. Önkormányzati térinformatika

A köztudatban egyre nagyobb teret hódít az „intelligens város” kifejezés, melynek fő célja, hogy egy felhasználóbarát információs adatbázis alakuljon ki egy településről, vagy akár egy régióról. Az ilyen rendszerek kialakításához azonban szükség van egy platform-független alkalmazásra, így a közhivatalok, cégek és magánszemélyek számára is elérhetővé válik.

Az ilyen információs rendszerek összefogására az önkormányzatok a legalkalmasabbak, hiszen az önkormányzatok begyűjthetik az igazgatásuk alá tartozó adatokat. Ehhez szükséges egy település - szintű számítógépes hálózat, amely segítségével gyorsan, online módon megoldható az önkormányzatok, földhivatalok, stb. közötti kapcsolattartás. Ezáltal gyorsabb információáramlást, nagyobb biztonságot és csökkentett hivatali ügyfélforgalmat lehet elérni.

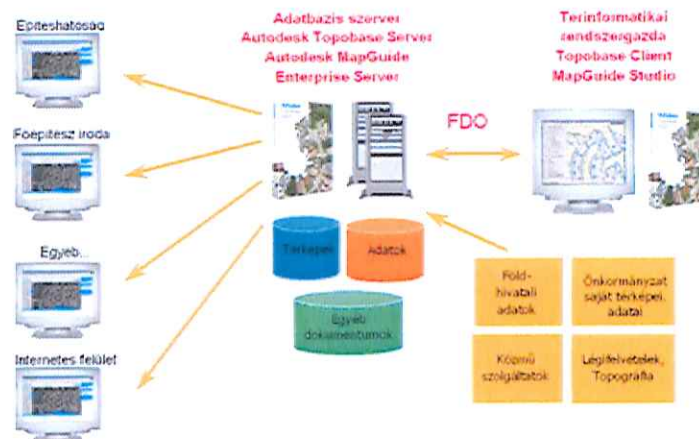
A rendszer felhasználóit túlnyomó többségben a lakosság jelenti. A rendszerhez történő kapcsolódáshoz csupán internetkapcsolat szükséges.

Az Önkormányzati Térinformatikai Rendszer (továbbiakban ÖTR) főbb szempontjai:

- Szerver – kliens felépítésű legyen
- Felhasználóbarát felület kialakítása, melyet bármilyen számítógép, vagy okostelefon kezelni képes és könnyedén elsajátítható
- Az új felhasználók csatlakozása egyszerűen legyen megoldható (költségmentesen)
- Az adatok hozzáférése jogosultságoz legyen kötött
- A rendszer korlátok nélkül továbbfejleszthető legyen

Az ÖTR mind internetes, mind intranetes (belső hálózat) hozzáférők számára professzionális térinformációs adatszolgáltatást biztosít, segítségével kereséseket, szűréseket, térbeli leválogatásokat lehet végezni grafikus és alfanumerikus formában is.

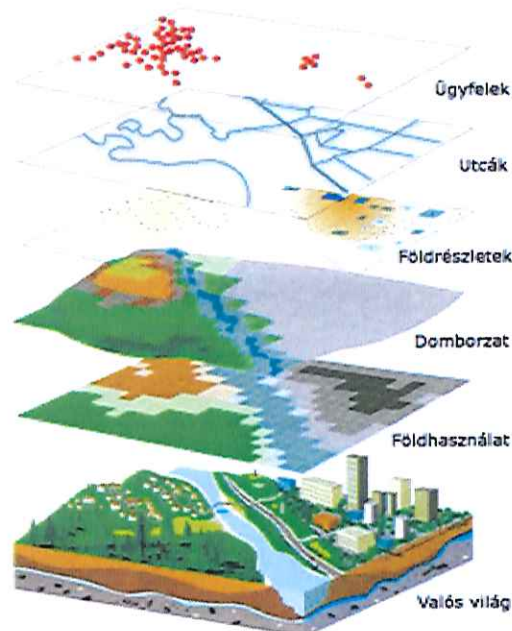

2.6. ábra: Önkormányzati térinformatikai rendszer felépítése (forrás: <http://www.hungarocad.hu/main.php?folderID=1161&articleID=4282&ctag=articlelist&iid=1>)

Az önkormányzati térinformatikai rendszerek fő komponensei a következők lehetnek:

- Jogosultságkezelés, amely során az információs rendszer a belépést követően érhető el
- Felhasználói profil, segítségével a felhasználói felület és a menürendszer testreszabható
- Ügyfélszolgálati alrendszer, amellyel a lakosság elektronikus úton tudja beküldeni a bevételeit és kérelmeit (pl.: kátyújavítási kérelem)
- Keresőprogram, a térképen, vagy az adatbázisban történő keresés elősegítését szolgálja, legyen az helyrajzi szám, vagy egy utcanév
- Ingatlan-nyilvántartás, szolgáltatja és kezeli a hiteles földhivatali adatokat
- Ingatlan-nyilvántartási alaptérkép, amely tartalmazza a közigazgatási határokat, a földrészteteket és helyrajzi számaikat, valamint egyéb azonosítókat (művelési ág, minőségi osztály, stb.)
- Közműnyilvántartás, a modul használatával a közmű-alaptérképek rétegenkénti megjelenítését, kezelését végezhetjük

2.7. ábra: Valós világ rétegei (forrás: www.hungarocad.hu)

- Légifénykép kezelő modullal nemcsak vektoros, hanem raszteres adatokat is megjeleníthetünk, kezeli a légifotókat, használatával építésügyi hatósági feladatok is elvégezhetők
- Szabályozási tervdokumentáció, melynek bármely lapja betölthető
- Vagyonkataszter, mellyel tematikus térképek is készíthetők
- Címekataszter, a nyilvántartott objektumok grafikus és szöveges megfeleltetése, a helyrajzi számok címhez rendelése, ezáltal a keresés megkönnyítése
- Építésügyi hatóság modullal nyomon követhető az ingatlanok térképen történő megjelenítése, illetve hiánya
- Építmény műszaki nyilvántartás modul, tartalmazza az ingatlanokra vonatkozó műszaki adatokat, grafikus tervdokumentációkat,
- Információs blokk, amely segítségével vállalkozások, látványosságok, stb. kereshető fel
- Internetes megjelenítés, amely akár a település portál részét is képezheti
- Riport modullal a lekérdezési eredményekről jelentéseket, feljegyzéseket lehet készíteni

A térkép nyilvántartások esetében fontos a térképi adatok változásvezetése, amely a következőképpen történhet:

- Az adatok publikálása kétlépcsős feladat
  - Először az ideiglenes állományokat kell feltölteni a rendszerbe
  - A feltöltött állományt átvezetni és publikálni
- A változásvezetés kétszintű feladat
  - A földrészletek megosztások, összevonások átvezetését kell elvégezni
  - A változtatott fedvényeket frissíteni kell

(<http://www.hungarocad.hu/main.php?folderID=1161&articleID=4282&ctag=articlelist&iid=1>)

(<http://www.otk.hu/cd20xx/2006/4szek/Balog-Farkas%20Andr%C3%A1s.htm>)

(<http://www.rudaskarig.hu/gispan/index.htm>)

(http://www.mm-online.hu/cikk/terinformatikai_megoldasok)

2.5. Lézerszkennelési technológiák

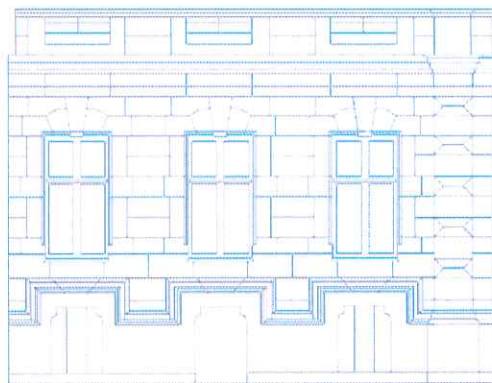
Fontos megemlíteni, hogy általánosságban az összes földi lézerszkennelési technológiára elmondható, hogy a 3D-s modell kívül-belül körbejárható, a mérésakor készített képek segítségével fotorealisztikus ábrázolás válik lehetővé, valamint adatbázis kapcsolatok kialakításával térinformatikai rendszer is kiépíthető. A mérési eredményekből létrehozott modellen további elemzések hajthatók végre.

2.5.1. Építészet és létesítménytechnika

A lézerszkennelési technológiának köszönhetően lehetőség nyílik az épületek külső és belső modelljének létrehozására, valamint ezek megjeleníthetők egyetlen modellben, amely a térben bejárhatóak. A mérés során felvett fényképek segítségével fotorealisztikus ábrázolás is lehetővé válik.

A földi lézerszkennerek segítségével rövid idő alatt bonyolult szerkezeti elemek is nagy pontossággal feltérképezhetők

Homlokzatok felméréséhez a 3 dimenziós pontfelhőből és a fényképekből a hagyományos fotogrammetriai úton készített ortofotóknál jobb minőségű, úgynevezett true - ortofotók (valódi ortofotók) állíthatók elő, amelyek segítségével kiküszöbölhetők az épületelemek láthatóságából adódó problémák. Az ortofotó olyan fénykép ahol a vetítésekből adódó torzulások ki vannak küszöbölve.

2.8. ábra: Győri Körzeti Földhivatal lézerszkennelt pontfelhője és homlokzatrajza

A szerkezeti deformációk vizsgálatát is lehetővé teszi a technológia. Könnyen és gyorsan elvégezhetők a mérések más-más időpontokban, majd az mérési eredmények összehasonlíthatók, kimutathatók az esetleges épületsüllyedések, vagy deformációk.

2.9. ábra: Gyümölcs utcai lánykollégium homlokzatának szintvonalas rajza

A technológia alkalmazásával 3D nyilvántartások készíthetők, melyben a tárgyak a valós helyükön valós méretben grafikusán ábrázolhatók. Ezek segítségével eldönthető, hogy például egy gépet az épület mely részén helyezünk el, és az elhelyezéséhez szükséges-e módosításokat elvégezni az épületen. Az egyes objektumokhoz adatbázis kapcsolattal leíró adatok is hozzárendelhetők.

2.10. ábra: Csőhálózat pontfelhője és háromdimenziós modellje
(forrás: <http://www.laserscan.hu/i/ SourceImage/gepeszet.pdf>)

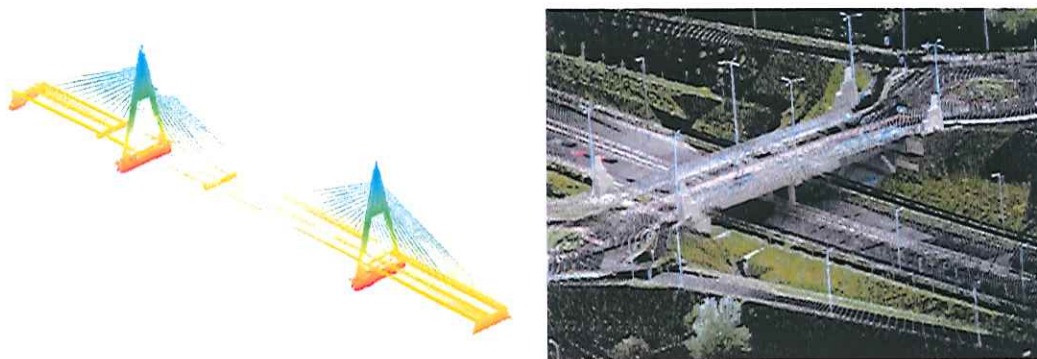
(<http://www.laserscan.hu/i/ SourceImage/EpiteszetiAlkalmazas.pdf>)

2.5.2. Vonalas létesítmények felmérése

Ezen technológia autópályák, vasutak, távközlési-, elektromos és termékszállító hálózat nyomvonalainak, csomópontjainak és környezetének felmérését teszi lehetővé.

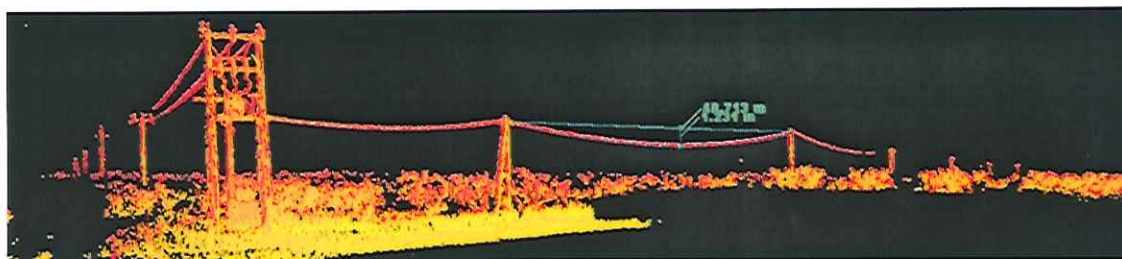
Az útépités minden fázisában alkalmazható a 3D-s lézerszkennelés. A munkálatokhoz akár a terepen elkészíthető egy domborzatmodell. Egy bizonyos pontban keresztaszelvénymegrajzolására - melyre korábban nem volt igény - nem jelent gondot, hiszen a felmérés ezt is lehetővé teszi.

Az építés során munkafolyamatok bármikor ellenőrizhetők, például megvizsgálható, hogy egy korábbi állapothoz képest mennyit haladt a munka, vagy azt, hogy a megépített állapot mennyivel tér el a tervezettől.

2.11. ábra: A Megyeri és a budakalászi híd pontfelhője
[Berényi, 2011]

A lézerszkennelési technológia felhasználásával a magasfeszültségű és egyéb távvezetékek feltérképezéséhez már az alacsonyabb részletsűrűségű mérések is elegendőek. Előnye, hogy nem szükséges a vezetékek közvetlen közelében tartózkodni. Lehetővé válik a vezetékek két, eltérő időpont közötti belógási állapotának vizsgálata.

2.12. ábra: Nagyfeszültségű távvezeték vizsgálata
(forrás: <http://www.laserscan.hu/i/SourceImage/TavvezetekekFelterkepezese.pdf>)

(<http://www.laserscan.hu/i/SourceImage/Utepites.pdf>)

2.5.3. Régészeti

A régészeti kutatások és ásatások során a helyszín felmérése geodéziai módszerekkel szinte mindennapos feladat. A 3 dimenziós lézerszkennel felhasználásával a felmérési idő jelentősen csökken, azonban a mérési pontosság számottevően megnő. A felmérést akár több álláspontból is el lehet végezni, a mérésakor készített fényképek segítségével valóság-hű terepmodell állítható elő. Kiválóan alkalmas mennyezetek, kupolák részletes felmérésére is. Lehetőség nyílik az ásatások során a felszínre kerülő leletek pontos helyének meghatározására az esetleges visszaásás miatt.

2.13. ábra: Textúrázott háromdimenziós modell

(forrás: http://www.laserscan.hu/i/_SourceImage/RegeszetiFelhasznalas.pdf)

A 3D-s lézerszkennel segítségével műemlékek, szobrok szkennelése is lehetővé válik. A meglévő állapot felmérése és megőrzése rekonstrukciós feladatokra is felhasználható. A pontfelhőből további elemzések végezhetők, például a szobrot határoló felület alapján adott anyagsűrűséggel számítva megbecsülhető a szobor tömege is

2.14. ábra: Báthory István szobrának szkennelt pontfelhője

(forrás: http://www.laserscan.hu/i/_SourceImage/RegeszetiFelhasznalas.pdf)

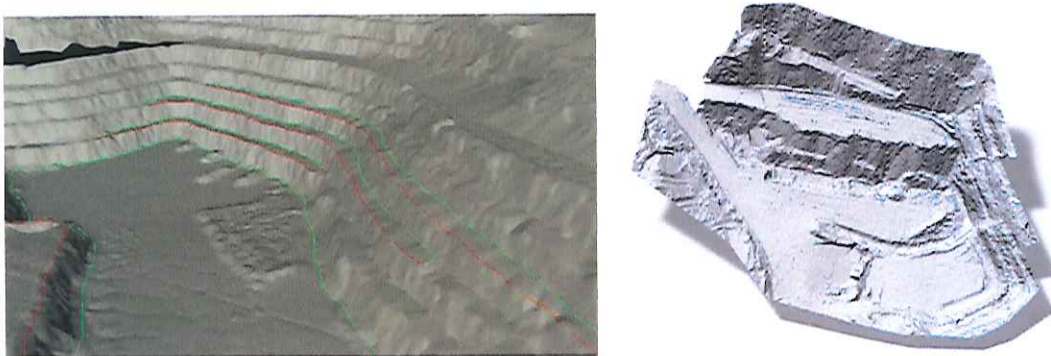
(http://www.laserscan.hu/i/_SourceImage/RegeszetiFelhasznalas.pdf)

2.5.4. További felhasználási területek

Terep- és domborzat felmérése során nagy részletességgel határozható meg a terület egy álláspontból. A szintvonalas térkép akár a helyszínen elkészíthető a mérési eredményekből. Két különböző időpontban végzett mérés eredményének összehasonlításából számítható az elvégzett földmunka térfogata.

Külszíni fejtések, bányauregek modellezésére is alkalmazható. A mérések segítségével a kitermelés helye, üteme nyomon követhető.

2.15. ábra: Külszíni fejtés 3D-s modellje és a szkennelt pontfelhője
(forrás: www.laserscan.hu)

A 3 dimenziós lézerszkenneres technológia rendkívül hatékony az épületen kívül vagy belül elhelyezkedő gépészeti elemek feltérképezésére. A Reverse Engineering angol kifejezés azt jelenti, hogy már létezik egy tárgy, de nem volt róla digitális alapú tervrajz, vagy modell. A felméréssel elkészíthetők utólag a tervek.

2.16. ábra: Lézerszkennelt repülőgép
(forrás: http://www.laserscan.hu/i/SourceImage/LaserScan_hun.pdf)

A technológia rendőrségi felhasználásakor a baleseti és egyéb bűnügyi helyszínek felmérésére alkalmazzák. A helyszín legapróbb részletei is felmérésre kerülhetnek, így a legapróbb részletekre is fény derülhet. Legelterjedtebben a közlekedési baleset

helyszínelésénél, bűncselekmények területének feltérképezésére és modellezésére használják.

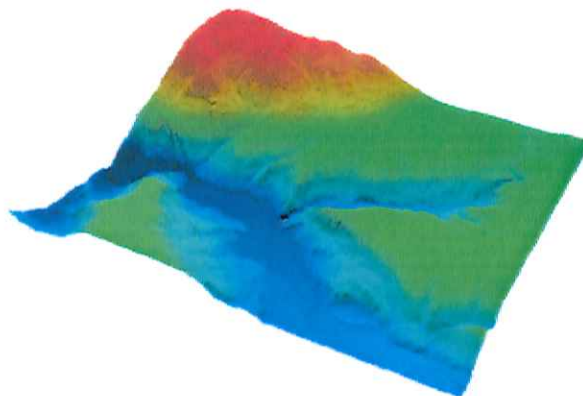
Példának említjük, hogy 1997. augusztus végén történt Diana hercegnő és Dodi Al Fayed balesetének vizsgálatához szintén a lézeres technikát alkalmazták, amelynek a segítségével 3 dimenziós számítógépes modellt hoztak létre. A baleset illetve annak körülményei pontosan rekonstruálhatók.

(http://www.laserscan.hu/i/SourceImage/LaserScan_hun.pdf)

(<http://www.laserscan.hu/i/SourceImage/RendorsegiFelhasznalas.pdf>)

2.5.5. Légi lézerszkennelési megoldások

A légi lézerszkennelési eljárások (LIDAR - Light Detection and Ranging) egyre gyakoribbak, hiszen nagy mennyiségű távmérési adatot képes gyűjteni nagyon rövid időn belül. A felhasználási köre rendkívül széles, az archeológiától kezdve, a tengerfenék térképezéséig. A legtöbb esetben digitális terep- és felületmodellek készítésére alkalmazzák.

2.17. ábra: LIDAR felvétel

(forrás: http://www.secon.in/photogrammetry_scope_of_services.html)

A távvezetékek térképezésénél is nagy szerepet tölthet be, hiszen a kis - méretű objektumok pontos térképezése is lehetővé válik a sűrű lézerimpulzusok miatt.

Előnye, hogy nagy területről gyorsan, nagy pontosságú adatgyűjtésre képes, valamint képes olyan területeken is mérni ahol a földi geodéziai méréseket nem lehet elvégezni.

2.18. ábra: Lézerszkenneléssel kapott városmodell
(forrás: <http://www.airbornelasermapping.com/>)

(<http://web.fmt.bme.hu/barsi/habil/ch3.pdf>)

2.5.6. Mobil lézerszkennerek

A közelmúltban vásárolt a Geodézia Zrt. egy mobil lézerszkennert, amely jelenleg a világ legmodernebb mobil térképészeti berendezése. Az utcákat, köztereket, vasúti pályákat, vagy folyókat és árvízvédelmi rendszereket építészeti szempontból is pontos 3D-s modellé alakítja.

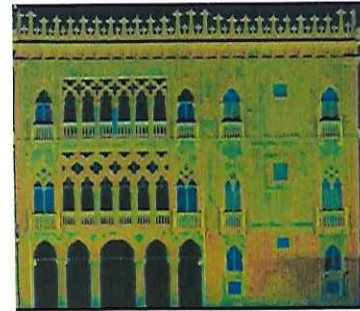

2.19. ábra RIEGL VMX-450

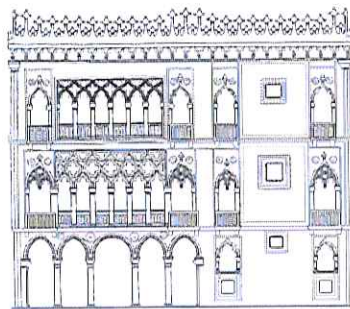
A Riegl VMX-450 mobil térképező rendszer 360°-os szögben rögzíti a környezetét 2 cm-es pontossággal, miközben az autó 20-60 km/h-val halad. Azonban a rendszer nem csak autóra, hanem vasúti kocsira, vagy vízi közlekedési járműre is felszerelhető, ahogyan ezt Velencében is tették.

Egy VMX-250-est helyeztek el a hajón, melynek a haladási sebessége 5 km/h volt. A végeredmény:

2.20. ábra: Casa d'Oro (a)fényképen (b) ortofotón (c) ortogonális pontfelhőn

2.21. ábra: A Casa d'Oro homlokzatrajza és a Casa Pesaro 3D-s modellje
(forrás: <http://www.laserscanning.org.uk/forum/viewtopic.php?f=48&t=3403>)

(<http://www.laserscanning.org.uk/forum/viewtopic.php?f=48&t=3403>)

(<http://infovilag.hu/hir-21604-magyar-kezben-vilag-legmodernebb-mobil-t.html>)

Összefoglalás

A fejezetben röviden ismertetem a háromdimenziós modellezési és elemzési lehetőségeket, valamint kitértem az építészeti látványtervek készítésére is. Továbbiakban a térinformatikai lehetőségeket és azon belül is az önkormányzati rendszereket tárgyaltam. A következő fejezetben, illetve alfejezetekben a lézerszkennert és az alkalmazási területeit mutattam be. A lézerszkennerek elterjedésével a pontmérést felváltják a pontfelhők mérése, amelyet már széles körű modellezési feladatokra is fel lehet használni. A jövőben intelligens pontfelhők lehetnek, melyek rajzelemzésre (homlokzatrajz készítésre) is képesek lesznek, így automatizálva az alakzatfelismerést.

A szakdolgozatban Győr belvárosában egy kiválasztott utcarészletet mértem fel. A mérés célja az volt, hogy alapot adjon mérnöki, építészeti tervezési feladatokhoz. A mérések alapján előállítottam egy térinformatikai adatbázist, a tervezés megkönnyítésére. A következő fejezetekben ezeket ismertetem.

3. A rendszer létrehozásának elméleti alapjai

3.1. Felhasználói igények

A felhasználói igényeket elmondások, illetve előadások és kutatások alapján összegezem. Az idei és az elmúlt években megrendezett GISOpen konferencia nagyon sok információt nyújtott a térinformatikai rendszerek felhasználhatóságát tekintve, illetve a különféle rendszerek (geodéziai-térinformatikai) összehangolásáról. Az igények felmérése során felhasználtam a már meglévő rendszereket, amely nagyon sokrétű lehet. Egyes rendszerek csak a település irányításának megkönnyítését vélik fontosnak, míg más esetben a lakosságot és a cégeket, valamint egyéb intézményeket (könyvtár, iskola) is bevonnak a rendszer működésébe.

Mivel sokféle adatról beszélünk, ezért nehéz ezt egy egységes rendszerbe illeszteni. Meg kell győzni a többi felhasználót, vagy adatbirtokost (közművek), hogy számukra is előnyökkel járna egy ilyen rendszer kialakítása.

Egyre inkább elterjedtebb a virtuális város kifejezés és szinte minden nagyobb településen már megtalálható valamilyen szintű térinformatikai rendszer. A lakosság számára is fontos egy ilyen rendszer, hiszen ezáltal nem lenne hivatali várakozás; vagy akár a munkájuk után is elvégezhetik on-line a hivatali ügyintézésüket.

A legnagyobb igényt a költséghatékony megoldások jelentik, ugyanis az ilyen felépítésű önkormányzati térinformatikai rendszerek elkészítése nagy költségekkel jár. Véleményem szerint a nyílt forráskódú programokat kellene előnyben részesíteni egy ilyen rendszer összeépítésekor, azonban nincs minden programnak ingyenes megfelelője és valószínűleg nehézkesen lehetne összehangolni az ilyen rendszereket.

A 2.4.-es alfejezetben leírtak szerint az összes – működő – rendszer tartalmazza az alábbi funkciókat, illetve több előadáson is kihangsúlyozták ezen „alapadatok” meglétét:

- ingatlan-nyilvántartási térkép
- ingatlan-nyilvántartás
- közműnyilvántartás
- vagyonkataszter
- szabályozási tervdokumentáció

Az felhasználói (lakossági, önkormányzati) igények szerint egy olyan egységes nyilvántartásra van szükség, amely rendezni és kezelni képes a fent leírt adatokat.

A jövőben egyre nagyobb hangsúlyt kap a 3 dimenziós város, így ezt kellene ötvözni a nyilvántartó rendszerrel.

3.2. A rendszer célja

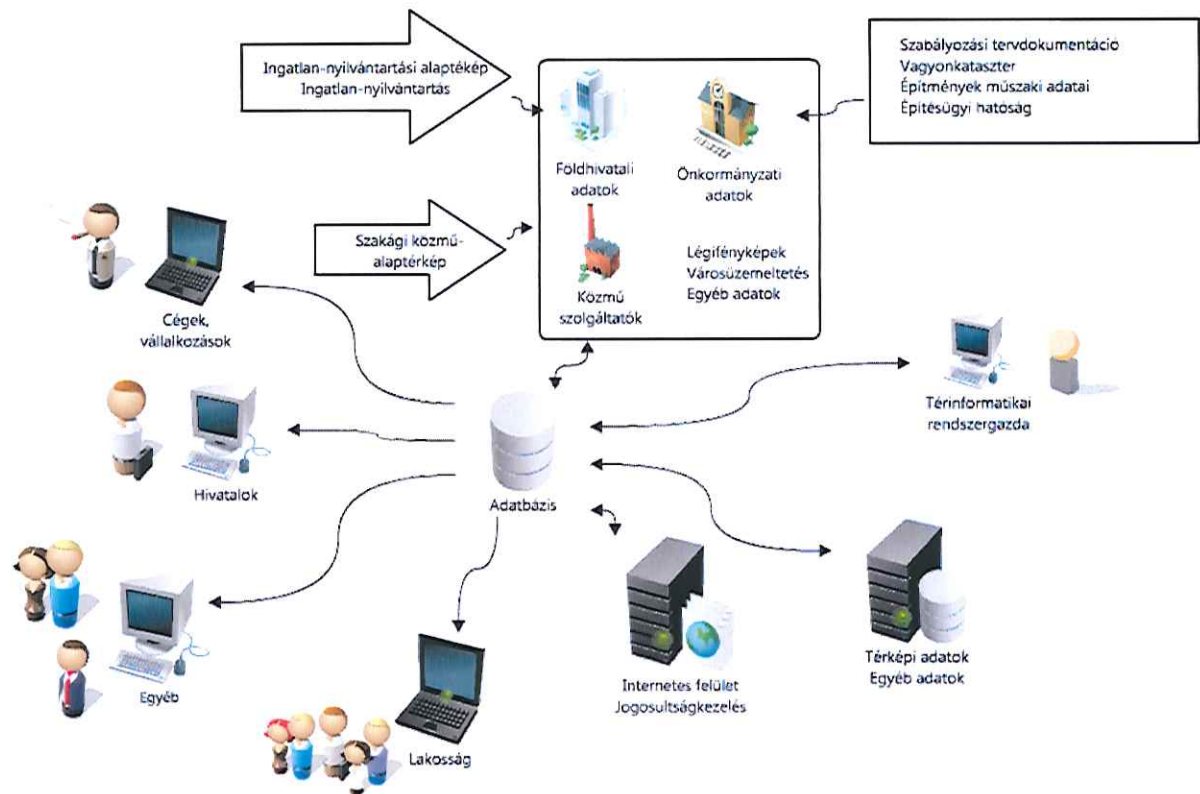
A cél egy olyan komplex, térinformatikai alapú információs adatbázis létrehozása, amely rendszerezi, nyilvántartja a település műemlékvédelmi értékeit, az üzleteket, közműveket, illetve az üzemeltetés szempontjából fontos építményeket, növényzetet; és mindezt egy 3D-s környezetbe ágyazva.

A rendszer használatával az önkormányzat gyorsan és gazdaságosan végezhesen stratégiai tervezéseket, elemzéseket (pl.: egy szobor elhelyezését). Fontos, hogy a rendszer rugalmasan továbbfejleszthető legyen. A 3D-s utcatervet akár más társaságok számára is lehet értékesíteni.

Célcsoportnak az önkormányzatot jelölném ki, hiszen az ilyen rendszerek összefogására ők a legalkalmasabbak. Egy ilyen rendszer növeli a város hatékonyságát.

Ez az Önkormányzati Nyilvántartó Rendszer a 3D-s modelljével tűnne ki a többi közül, mivel így egy társasházhoz akár szintenként is lehetne adatokat rendelni. A valósághű utcakép, városkép nagy segítség lehet nagyobb rendezvények lebonyolításánál, vagy egy speciális jármű (túlméretes rakomány) közlekedési útvonalának megtervezése során. Az utcakép továbbfejleszthető lenne más vállalatok számára, így a rendszer befektetése megtérülne.

3.3. A mintarendszer elméleti alapjai

3.1. ábra: A mintarendszer felépítése

A 3.1. ábrán szemléltetném a rendszert alkotó adatbázist (jobb felső sarok), illetve a felhasználókat (bal alsó sarok). A mintarendszer elkészüléséhez készítettem egy logikai keretmátrixot a jobb szemléltetés és megértés érdekében. Ez egy olyan ütemterv, amely a mintarendszer minden információját tartalmazza. A célok logikusan követhetők és a különböző célok közötti kapcsolat is jól megfigyelhető.

A beavatkozás területei (Projektleírás)	Eredményességi mutatók/ Indikátorok	Az ellenőrzés forrásai és eszközei	Feltételezések és kockázatok (külső tényezők)
Átfogó cél			
Önkormányzati nyilvántartás	Költséghatékonysági mutató	Statisztikák	
Részletes célok			
Komplex térinformatikai rendszer létrehozása	Visszajelzések alapján	Kérdőívek	Konkurens funkciókat ellátó szolgáltatások
Műemlékvédelem	Visszajelzések alapján, pontfelhő sűrűsége	Meglévő analóg homlokzatrajzok alapján	Hatalmas méretű digitális fájlok
Közművek nyilvántartása	Helyreállítások könnyebbsége	Meglévő térképek alapján	Hosszadalmas szerkesztési idő
Várt eredmények			
1. Adatbázis	Adatbázis mérete [megabájt]	Adatok aktualitásának ellenőrzése	Adatok megbízhatósága, hibás adatrögzítés
2. 3D-s utcaterv	Átláthatóság, felhasználóbarát	Geodéziai mérések, vagy már ismert adatok alapján	Túl alacsony igénybevétel

Tevékenységek/ feladatok	Erőforrások	Költségek	Feltételezések és kockázatok
1. Igények felmérése 2. Adatgyűjtés 3. Adatbázis elkészítése 3.1 Adatbázis tervezése 3.2 Alapadatok beszerzése 3.3 Terepi mérések elvégzése 4. Mérések feldolgozása 4.1 3D-s modell készítése 4.2 Térinformatikai rendszer létrehozása 4.3 Homlokzatrajz készítése			Aktualitás, adatinegritás Pótmérés Tervezett határidő be nem tartása Programismeret Hardver- és hálózati elemek megfelelő működése

3.2. ábra: Logikai keretmátrix

Ahogy a táblázatban is látható, az erőforrások és a költségek oszlopot nem töltöttem ki, ugyanis egy szakdolgozati mérésről beszélünk és azon belül is egy mintaterület elkészítéséről. Egy valódi projekt esetében fontos a pontos tervezés, általában az ilyen lépések kihagyása miatt mennek tönkre a beruházások.

A rendszer nyomon követéséhez készítettem egy adat és alkalmazás mátrixot, ahol függőlegesen az adatok, vízszintesen az alkalmazások helyezkednek el. Felsoroltam a rendszer képességeit, vagyis milyen kérdésekre ad választ és ezt milyen adatokból teszi. Az egyes adatok alatt (pl.: Terepi adatok) még rengeteg háttér információ helyezhető el (pl.: GPS-el mért pontok, lézerszkennerral felmért álláspontok).

	Építésiügyi hatósági feladatok	támogatása	Közműnyilvántartás támogatása	Látványtervek készítése	3D-s modell	Homlokzatrajz	Térinformációs szolgáltatás	Térinformációs rendszer
Alapadatok							x	x
Terepi adatok	x	x	x		x	x	x	x
Adatbázis		x	x	x			x	x

3.3. ábra: Adat-alkalmazás mátrix

3.4. A rendelkezésre álló adatforrások és adatbázisok

Az Önkormányzati Nyilvántartó Rendszerhez adatforrásként a mintaterület – jelen esetben a győri – önkormányzatát lehetne a legjobban használni, hiszen itt többek között megvannak az építésügyi hatósági feladatok, megvan a vagyonkataszter és a város üzemeltetéséhez szükséges adatok, illetve a szabályozási tervdokumentációk is. Azonban ezeket az adatokat nem kapnám meg, mivel nem minden publikus, így a térinformációs adatbázis nagyrészt fiktív adatokból tevődik össze. Ez nem befolyásolja a rendszer hatékonyságát és működését.

A szakdolgozathoz a Győri Körzeti Földhivataltól igényeltem ingatlan-nyilvántartási alaptérképet, illetve a Földmérési és Távérzékelés Intézetől (FÖMI) ortofotót. Mindkét esetben a mintaterületre eső részről kaptam egy kivágatot.

A rendszer egyik fő elemét, a 3 dimenziós utcaterv meglétét terepi felméréssel kell előállítani. A mérés menetét a későbbiekben ismertetni fogom. A mintaterület nagyságát a mérési időtartamhoz viszonyítva választottam ki, ugyanis a rendszer működését elegendő egy kisebb demóterületen szemléltetni. Ezáltal egy „kisebb” kiterjedésű adatbázist kapunk, amelyen már térbeli és időbeli műveleteket is lehet végezni.

Fő adatforrásként kezelem az internetet, hiszen egységesen megkapom a mintaterületen lévő vendéglátóegységeket, látványosságokat, vagy üzleteket, melyek akár a rendszer elemeit is képezhetik a továbbiakban.

A második fejezetben az általam elképzelt térinformatikai adatbázist mutattam be. Az önkormányzatok számára egyre több térinformatikai rendszert kínálnak a szoftverpiacon, azonban egyik sem rendelkezik komolyabb 3D-s lehetőségekkel. Véleményem szerint a mai világban már elengedhetetlen ez a szemlélet, ugyanis a nagyobb külföldi városokban már 3D városmodelleket alkalmaznak. Egy önkormányzati térinformatikai rendszernek nem feltétlenül csak az önkormányzati adatokat kell nyilvántartania, egységesen kezelheti a városüzemeltetési feladatokat, a közműveket, az épületeket és építményeket is.

4. A terepi adatgyűjtés folyamata

4.1. A választott mintaterület bemutatása

A térinformatikai rendszerhez választott demóterület Győr-Moson-Sopron megye székhelye, Győr. A győri kistérség és a Nyugat-Dunántúl régió központja. Magyarország hatodik legnagyobb városa. Jelentős gazdasági, ipari, egyházi, oktatási, kulturális és sportközpont. A Bécs–Pozsony–Budapest innovatív tengelyen fekszik, kiváló közlekedési adottságokkal rendelkezik, a mai napig dinamikusan fejlődik. A város a Kisalföld keleti felében, a Mosoni-Duna, a Rába és Rábca torkolatánál fekszik, ezért nevezik a „folyók városának” is.

Az 1860-as években Győr fejlődése új irányban haladt tovább. Nagyarányú építkezések kezdődtek, amelyek megváltoztatták a város arculatát. A gabonakereskedelem elsorvadásából létrejött olcsó munkaerőt a külföldi tőkével létrehozott gyárak alkalmazták.

Az első világháború ezt a régiót is érintette. Az egykori Győr vármegyét egyesítették a területük töredékére zsugorodott Moson és Pozsony vármegyék maradékával. Győr a két világháború között Budapest után az ország második legjelentősebb ipari centruma lett. A 20. században iparvárossá fejlődött, és az akkor kivívott jelentős szerepét máig őrzi.

A második világháború után a nagy háborús károkat szenvedett várost néhány év alatt újjá építették. Győr lakossága 1945 után nagymértékben megnövekedett a vidékről beköltözőkkel. Gyárai és üzemei óriási fejlődésen mentek át.

1950-ben a közigazgatás átszervezésével Győr-Moson és Sopron megyék egyesítése után Győr a korábbinál sokkal nagyobb Győr-Sopron megye székhelye lett. Az 1950-es és 1960-as években, majd a nagy lakótelepek építésének korában a régi épületekre, műemlékekre nem fordítottak kellő figyelmet. A Belváros déli részén folytatták a századfordulón elkezdett nagyvárosi városközpont kiépítését, azonban a felépült új épületek jelentős része jellegtelensége miatt nem használt a városképnek. 1978-ra felépült a város új színháza. Az 1980-as években megindult a történelmi városmag tervszerű helyreállítása, melynek elismeréseképp 1989-ben Győr elnyerte a műemlékvédelem Europa Nostra - díját.

A választott mintaterületem a Győri városháztól indul, majd a Baross úton folytatódik. A városháza elődje a Fehérvári-kapu fölé emelt Tűztorony volt, amely az 1792-ben épült kapuval együtt 1894-ben elbontásra került.

Egy országos tervpályázatot írtak ki egy új városháza építésére. A tervpályázatra 16 pályamű érkezett, melyből Hübner Jenő terveit láthatjuk ma is. A városháza építését 1896-ban kezdték meg. 1897 tavaszától gyors ütemben folyt az építés, és május 13-án a közgyűlés határozatot hozott, hogy a nagytorony kőburkolatot kapjon, és sisakja a kistornyokkal együtt vörösrézből készüljön. Az új városháza ünnepélyes felavatására 1900. március 19-én került sor. A városháza déli oldalának távlati beépítése 1929-ben vetődött fel, de a gazdasági válság megakadályozta a tervezett bővítési munkát. A környék szabályozása az építkezés folyamán merült fel. A Szent István útnak e két utca közötti északi részén ezentúl csak kétemeletes épületet lehet létesíteni. A városháza nyugati oldalán az épületek főpárkányzatának egy vonalba hozását rendelték el. Az épületet többször is javították, felújították. Mert az eltelt idő, a megváltozott kor, a háborúk szükségessé tették. A teljes, az egész épületre vonatkozó legnagyobb felújítás 1981-1984-ig tartott.

A városháza francia-reneszánsz, neo-barokk stílusban épült, U alakú, kétemeletes, középpontú óratoronnyal, s a főhomlokzaton kiugró két kisebb toronnyal ékes épület a város jelképe, szimbóluma.

Az épület külső méretei:

- hosszúsága 85 méter
- szélessége 40 méter
- a torony magassága 59 méter

Az épületben több mint 200 helyiség van kialakítva.

Az alagsorban a konyha, az étterem, házi nyomda és egyéb gazdasági, ellátó egységek vannak. A földszinten, már különféle irodák, a központi iktató, és a főporta van, ahol a díszes aula fogadja az ide belépőt. Az első emelet a legdíszesebb, - a lépcsőházi díszítésekkel és az irodai kialakításokkal, a polgármesteri irodával és a díszteremmel. A második emeleten ismét irodák vannak. Ez az emelet kevésbé díszes, de stílusában, hangulatában egységet alkot az alatta levő szintekkel. Van még egy szint, ez pedig a torony. [Sáry, 1985; 2000]

A belvárosi „sétálóutcán” 300-500 méteres szakaszra készült a mintarendszer. A Baross út Győr legjelentősebb utcája, a belváros észak-déli tengelye. Számos étterem, üzlet, cukrászda és fagyizó található itt. Az utca házainak nagy része romantikus stílusú, néhány a második világháború során elpusztult ház helyére az utcaképbe nem illő modern épület került. Több nagyvárosias kupolás, vagy épp sarokerkélyes többemeletes épület áll az utcában, mint például a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár (Baross út 4.). Figyelmet érdemelnek a különböző utcasarkokon elhelyezett szobrok, így a Bajcsy-Zsilinszky út sarkán lévő Kőcsiga szökőkút, az Arany János utca kereszteződésében álló Dunai hajós szobra, a Kisfaludy utca kis teresedésénél lévő Halas szobor, valamint a Kazinczy utcai csomópontnál lévő Sárkányölő Szent György szobor.

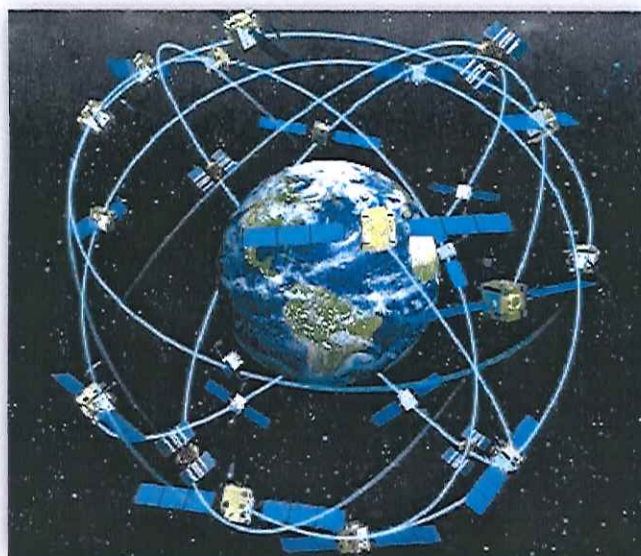
(<http://hu.wikipedia.org/wiki/Gy%C5%91r>)

4.2. Adatgyűjtési technológiák

4.2.1. A GPS mérés elve

GPS mérés egy 3 dimenziós alappont meghatározás; 3 dimenziósnak nevezzük azt az alappont hálózatot, amelyben az alappontok helyzetét 3 koordinátával adjuk meg (Y, X, Z). A 3 dimenziós hálózat segítségével a pontokat a térben el tudjuk helyezni. A klasszikus geodéziai megközelítése szerint egy pont helyzetét 2 sík koordinátájával (Y, X) és egy alapszint feletti magassággal (M) adjuk meg. A vízszintes alaphálózat alapfelülete az ellipszoid, illetve az ahhoz simuló magyarországi Gauss - gömb. A magassági alappont hálózat alapfelülete a geoid. A 3 dimenziós hálózat nem csak geodéziai, hanem más módszerrel is meghatározható, ilyen a fotogrammetriában a légi háromszögelés és a lézerszkennelés. A GPS rendszer kidolgozását az USA-ban is és Szovjetunióban (későbbi Oroszország) is katonai célokra kezdték el. Az USA-ban a kezdetektől a Szovjetunióban a 80-as évektől polgári célokra is használták és a 90-es évekre már 2 GPS rendszer alakult ki. A NAVSTAR (USA) és a GLONASS (Orosz), majd későbbiekben a GALILEO (európai) és COMPASS (Japán). Napjainkban a NAVSTAR rendszerben 24 műhold működik, és 5 tartalék van, működik az oroszrendszer is és az újabb vevők mindkét rendszer vételére alkalmasak.

4.1. ábra: Globális helymeghatározó rendszer /illusztráció/
(forrás: http://mindenamiauto.blogter.hu/351703/a_muholdak_es_az_autok)

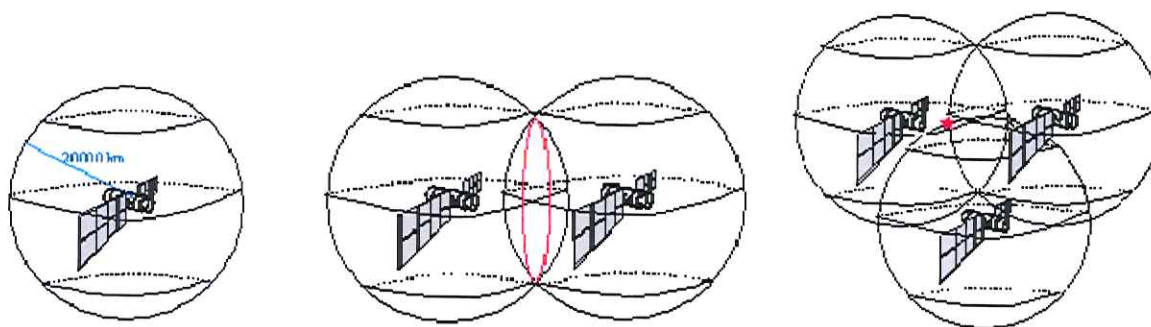
A GPS alapelve:

A GPS rendszer alappontjai a Föld körüli pályán keringő mesterséges holdak. Meghatározandó pontok pedig a föld felszínére telepített vevők, vagy a felszínen, vagy légtérben, vagy az űrben mozgó járművekre elhelyezett vevők. A Föld körüli forgásból származó relativitást fel tudjuk oldani azzal, hogy a térbeli koordináta-rendszert a Földhöz kötjük, ez együtt forog a Földdel. A Föld felszínén lévő vevő ekkor a műholdhoz képest állandó forgásban van, vagyis a vevőnek a helyzetét csak úgy tudjuk meghatározni a műholdhoz képest, hogy azt egy adott időpillanathoz kötjük. Ezért a műholdas helymeghatározásban az idő pontos mérésének alapvető jelentősége van. A meghatározandó pont, a vevő helyzetét a műholdtól a távolság megmérésevel tudjuk meghatározni. Ehhez nagy pontossággal meg kell mérni, hogy a kibocsátott elektromágneses hullám mennyi idő alatt teszi meg a műhold és a vevő közötti utat. Két darab óra szükséges, egy a műholdon és egy a vevőn. Ennek a kettőnek nagyon pontosan kell egymással összehangolódnia. Ha a vevőben is atomóra lenne az nagyon megdrágítaná a vevőberendezéseket. Az órahibát, mintegy ismeretlent kezeljük, és számítással határozzuk meg. A vevő órahibája minden egyes megmért távolságot ugyanolyan mértékben terhel. A vevő helyzetének térbeli meghatározásához 3 műhold kell, ez 3 ismeretlen jelent és a 4. ismeretlenként megjelenik a vevő órahibája. Ezért a térbeli pozícióját a vevőnek 4 távolság mérésével, azaz 4 műhold egyidejű észlelésével

tudjuk meghatározni. További következmény, hogy a GPS vevőknek legalább négy csatornásnak kell lenniük, 4 hold egyidejű észleléséhez. A GPS mérés dinamikus rendszerben történik, ahol ismerni kell az adott pontok, a GPS holdak helyzetét egy adott időpontra vonatkozóan. A holdak helyzetét a műholdak közlik, ugyanis egy kód jelsorozatot küldenek és emellett navigációs üzenetet - almanach fájlt - is. A navigációs üzenetekben van benn a műholdpálya alakját és azon belül a hold pillanatnyi helyzetét leíró pályaadatok.

A mérés alapja, hogy meghatározzuk minimálisan három műholdtól a távolságunkat. Amennyiben tudjuk, hogy milyen messze vagyunk egy műholdtól, akkor a pozíció egy gömb felületén található valahol. Két gömb metszése egy körvonal, három gömb pedig két pontban metszi egymást. Ebből a két pontból az egyik a mi elhelyezkedésünk. Mivel a két pontból az egyik koordinátahármas nagyon kiugró érték (vagy valahol az űrben van, vagy a Föld belsejébe esik), így már a műszer automatikusan ki tudja választani a helyes mérési eredményt.

4.2. ábra: (a) egy műhold esetén gömbön állunk

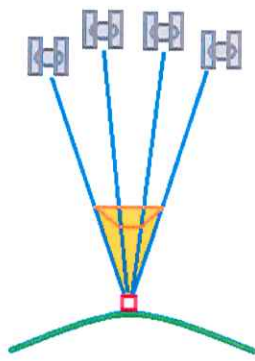
(b) két mérés alapján ezen a körön állunk

(c) három mérés alapján a két pont egyikét adja meg helyzetünknek

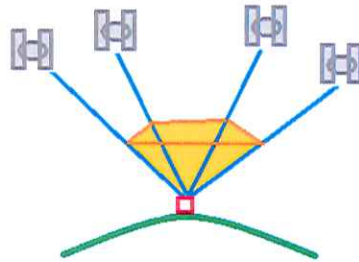
(forrás: <http://eki.sze.hu/ejegyzet/ejegyzet/ottofi/10fejeze.htm>)

A GPS műholdak az alappontok pozíciójának meghatározásában elkövetett hibát kerethibának nevezzük. A kerethibán kívül még egyéb tényezők is hibát okoznak, ezek közül a legnagyobb hibát a légkör hatása okozza. A műhold és a vevő közötti távolságot a megtett út idejének megméréseivel és a fény sebességének segítségével határozzuk meg. A mesterséges hold minél közelebb van a horizonthoz, annál vastagabb légrétegen halad át és egyre nagyobb torzulást szenved. Ezért van az, hogy a 10-15°-nál alacsonyabb magassági szög alatt lévő holdakat a mérésből ki kell zárni. A mérés pontosságát a légkörön kívül még két dolog befolyásolja, az egyik a műholdak geometriai

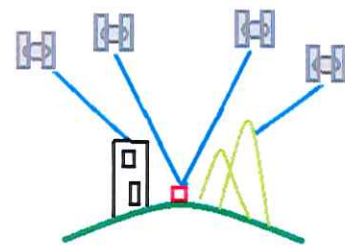
elhelyezkedése, a másik az úgynevezett többutas terjedés. A műholdak geometriai elhelyezkedése akkor jó, ha egyenletesen helyezkednek el az égbolton. A műholdaknak egymással jó szöget kell bezárni. Többutas terjedés akkor fordulhat elő, ha a vevő közelében valamilyen nagy felülettel rendelkező tárgy van. Ebben az esetben nem csak a műholdról érkezik a jel. A mérés megbízhatóságára utaló mérőszám a GDOP értéke (DOP érték pontosság hígulását jelenti), amely két tényezőből tevődik össze, a HDOP-ból (vízszintesmérésre utal) és a VDOP-ból (magassági mérésre utal). Akkor jó a mérés, ha a GDOP mértéke 2 és 4 között mozog, ez a szám az észlelt műholdak számától és elhelyezkedésétől függ. A GDOP értéke pillanatonként változik. A légkör hatását valamilyen módon figyelembe kell venni, mert az ionoszféra 50-150m-es pontatlanságot is okozhat a távolság mérésben. A pontatlanság mértéke napszaktól, évszaktól, napkitöréstől függ. A troposzféra hatása kisebb, néhány méter nagyságú hibát okoz.

4.3. ábra: (a) rossz GDOP érték

(b) Jó GDOP érték

(c) Jó GDOP érték rossz láthatósággal

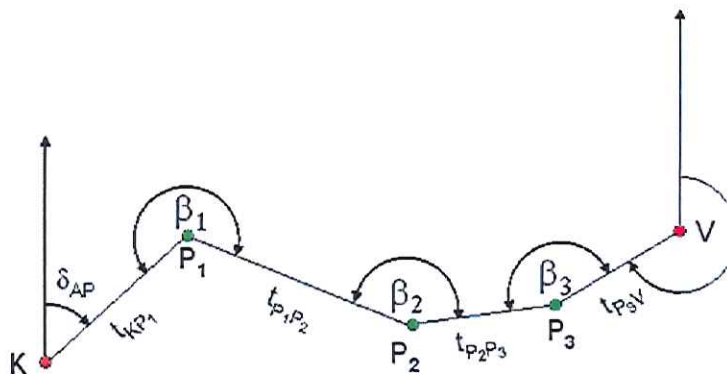
[Ádám, 2004]

(<http://eki.sze.hu/ejegyzet/ejegyzet/ottofi/10fejeze.htm>)

4.2.2. Alappontsűrítés sokszögeléssel

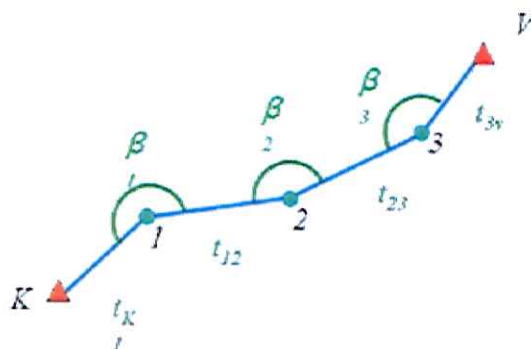
A sokszögelés során tetszőleges számú pont relatív helyzetét meghatározhatjuk, a kezdő és a végpont (lehet ismert, vagy ismeretlen koordinátájú) között felvett sokszögpontok, távolság és törésszög mérés segítségével tudunk meghatározni poláris pontok sorozataként. A poláris pont számításához szükséges irányértékeket a tájékozásokból (T_1), illetve törésszögekből (β) vezetjük le, a szomszédos pontok közötti távolságokat (t_{1-2}) a terepen mérjük. A pontokat összekötő törtvonalakat sokszögvonálnak, az oldalakat sokszögoldalnak, az oldalak egymással bezárt szögét pedig törésszögnek nevezzük. Törésszögnek a sokszögvonala haladási irányának bal oldalát kell venni.

4.4. ábra: A sokszögvonala felépítése [Tarsoly, 2009]

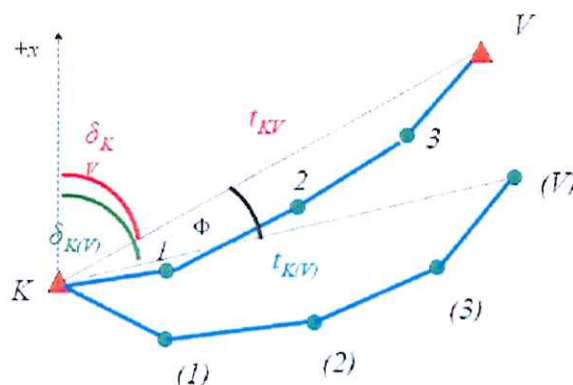
A sokszögvonala alakját tekintve lehet nyílt, vagy zárt. Nyílt sokszögvonala-ról beszélünk, ha a kezdő és a végpontja két különböző pont és zárt a sokszögvonala, amikor a kezdő és a végpont ugyanaz a pont. A sokszögvonala csatlakozása szerint lehet önálló, ha alappontokhoz nem csatlakozik, vagy egyszeresen csatlakozó, ha a sokszögvonala csak a kezdőpontja ismert koordinátájú pont, vagy lehet kétszeresen csatlakozó, ilyen esetben a sokszögvonala mind a két végpontja ismert, vagy más néven kapcsolt. A sokszögvonala tájékozását tekintve lehet egyszeresen tájékozott - csak a kezdőpontján végzünk tájékozást - és lehet kétszeresen tájékozott, ha a kezdő és a végponton is tájékozunk; fiktív, más néven tájékozás nélküli, vagy beillesztett sokszögvonala-ról beszélünk, ha sem a kezdőponton, sem a végponton nem mérhető tájékozó irány.

4.5. ábra: Beillesztett sokszögvonat [Tarsoly, 2009]

A mintaterületen két beillesztett sokszögvonat használtunk a lézerszkenneléshez szükséges kapcsolópontok koordinátáinak meghatározásához. A fiktív, vagy más néven beillesztett sokszögvonat ismert alappontból indul, és ismert alappontban végződik, de sem a vég- sem a kezdőponton nem mérünk tájékozási irányokat. Ezt a fajta sokszögvonat elsősorban sűrűn beépített városokban, szűk utcákban alkalmazzák. A sokszögvonat számításához rendelkezésre állnak a kezdő- és a végpont koordinátái, valamint a mérésből származó távolságok és törésszögek. A számítást vissza lehet vezetni a kétszeresen csatlakozó és egyszeresen tájékozott sokszögvonat számítására.

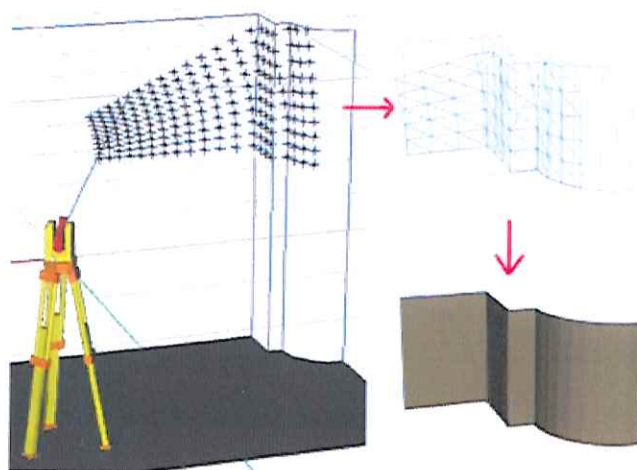

4.6. ábra: Beillesztett sokszögvonat számítása a gyakorlatban [Tarsoly, 2009]

[Tarsoly, 2009]

4.2.3. Lézerszkennelés

A lézerszkennelés az 1990-es évek elejétől kezdett elterjedni, így új-keletű mérési módszernek számít. A működési elvét tekintve hasonlít a lézeres távmérőkre, ugyanis egy adott irányban kibocsát egy lézersugarat, ami akármilyen felületről visszaverődik. A beépített tükör segítségével a kibocsátott lézersugarat 270° -ban tudja „eltéríteni”. Ezt a tükröt a beépített fényképezőgép is használja a felvételek készítése során. A képek segítségével RGB információt lehet rendelni minden mért ponthoz, de a kibocsátott és a visszaérkezett lézersugár hányadosából is lehet egy szürkeárnyaltos, fotorealisztikus eredményt készíteni. A felülettől függően a sugárnyaláb változó intenzitással verődik vissza, így következtetni lehet a felület anyagára és színére. A szkennerek a jel kibocsátásról a jel beérkezéséig mérik az eltelt időt, majd a terjedési sebesség és a kibocsátási szög ismeretében számítja a pont térbeli koordinátáit. Minden egyes sugárhoz eltárolja a vízszintes és a magassági szöget, valamint a távolságot, így számítja a pont X, Y, Z koordinátáit a műszer koordináta-rendszerében. A szkennerekkel több tízezer pontot tudunk megmérni másodpercenként, a szükséges pontsűrűséget a felmérési igényekhez lehet igazítani. A felmérési felbontás és az adott magassági szögtartomány nagymértékben befolyásolja a szkennelési sebességet. Az így létrehozott pontfelhő, ponttömeg több százezer pontot is tartalmazhat néhány perces mérés esetén. A szkennerek maximális hatótávolságán belül felméri az összes, szabad szemmel látható objektumot.

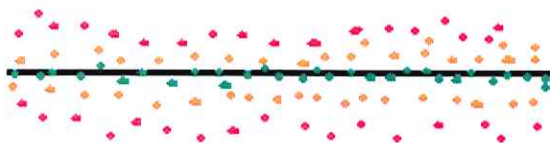

4.7. ábra: Az objektum lézerszkennerekkel történő letapogatása
(forrás: <http://www.gib.uni-bonn.de/forschung/prueftechnik/laserscanning>)

A mérés elvégzéséhez nem minden esetben elegendő az egy álláspont, elképzelhető, hogy több álláspontból végezhető el az objektum felmérése. Ilyen esetben kapcsolópontokként tárcsákat (prizmákat, reflektorokat) alkalmaznak, ezek a prizmák fémből készülnek, általában kör alakúak és jó fényvisszaverő-képességgel rendelkeznek. Az reflektorokról visszaverődő lézersugarak nagyobb energiával jutnak a műszerbe, így egy kiemelt pontként szerepelnek a modellben. A reflektorok segítségével kapcsolhatjuk egymáshoz a különböző pozíciókat, ez általában utófeldolgozási feladat. Amennyiben ezeknek a prizmáknak meghatározzuk a koordinátájukat, akkor az egyesített pontfelhőt akár az EOVS koordináta-rendszerbe is transzformálhatjuk.

A kitakarás nélküli szkennelés végrehajtásához szükség van a gondos tervezésre, hiszen a felmérendő objektumot egy másik objektum (pl.: fa) kitakarhatja.

Fontos megjegyezni a lézerszkennerek távmérési hibáját, ugyanis egy sík falat szemből mérve a pontfelhőnek egy síkot kellene adnia, azonban ez csak elméletben van így, a pontfelhőnek kivehető vastagsága van, ezt távmérési zajnak nevezik.

4.8. ábra: A pontfelhő "vastagsága"

[Rehány, 2010]

[Berényi, 2010]

4.3. Leica GPS 500 a tájékozó pontok mérése során

4.3.1. Leica GPS System 500

A mérés során egy Leica SR 530-as műszert használtunk antennaboton az AT502-es kétfrekvenciás antennával, amely az L1 (P1 és C/A kód) és L2 (P2 kód) csatornák vételére alkalmas. A méréseket munkaállományokban, úgynevezett Job-okban tárolhatjuk egy PCMCIA kártyára. Mérési módszert tekintve lehet statikus és gyors statikus, valamint „stop and go” és „on the fly (OTF)” kinematikus mérés. Rádió modemmel RTK mérésekre is használható, így cm pontosságú koordinátákat nyerhetünk. Az adatokat utófeldolgozásra is tárolhatjuk, melynek pontossága az alapvonalától függően változik 3-10mm +1 ppm értékben

4.9. ábra: Leica GPS System 500

(forrás: [http://www.leica-](http://www.leica-geosystems.com/downloads123/zz/gps/gps_system500/manuals/TechRef_en.pdf)

[geosystems.com/downloads123/zz/gps/gps_system500/manuals/TechRef_en.pdf](http://www.leica-geosystems.com/downloads123/zz/gps/gps_system500/manuals/TechRef_en.pdf))

A mérés végrehajtásához a következő feltételeknek kell teljesülnie:

- 15°-os minimális eleváció
- ne legyen reflektáló felület
- ne legyen takarásban
- az áramellátás biztosítása
- elegendő műhold észlelése

Az SR 530-as pontossága különböző mérési módszerek esetében:

Static choke ring	Statikus	Gyors statikus	Stop & Go	Kinematikus
3 mm + 0,5 ppm	5 mm +1 ppm	5 mm +1 ppm	10 mm +1 ppm	10 mm +1 ppm

4.10. ábra: SR 530 mérési pontossága

(http://www.leica-geosystems.com/downloads123/zz/gps/gps_system500/manuals/TechRef_en.pdf)

4.3.2. A GPS mérés végrehajtása

A GPS mérés során a fent említett műszert használtuk. A mérés végrehajtásában Dr. Tóth Zoltán és Horváth Tamás segédkezett. Az alappontok nem a megfelelő sűrűségben helyezkedtek el a mintaterületen, ezért célszerű volt néhány pont meghatározása, hogy a sokszögvonalnak ismert koordinátájú kezdő- és végpontja legyen. A kiválasztott pontokon gyors statikus módszerrel történt a koordináták meghatározása. A mérési időtartam 10 perc körüli volt.

4.11. ábra: A 10001-es tájékozópont mérése

A pontok kiválasztásánál ügyeltünk arra, hogy ne legyenek reflektáló felületek és a GPS vevő ne legyen takarásban, azonban ezt a belváros sűrű beépítettsége miatt nem lehetett minden esetben biztosítani. Az első és második ponton (10001; 10003) jó terepi körülmények között folyt a meghatározás, de a második számú sokszögvonal végpontján

(10004) történő mérésnél a magas épületek miatt nehéz volt a megfelelő kiválasztása.

4.4. Leica TCA 1205-ös a sokszögelés során

4.4.1. Leica TCA 1205-ös ismertetése

A Leica 1200-as precíziós szögmérő rendszer folyamatos (vízszintes és magassági) körleolvasású, a kéttengelyes kompenzátor mérés közben folyamatosan javítja a mérési eredményeket. A koaxiális távmérő infravörös lézerrel, többféle mérési módszert kínál. A mérés egyaránt történhet prizmára és reflex fóliára. Rendkívüli hatótávolsággal rendelkezik.

Előnyei:

- Gyors, folyamatos, nagy pontosságú szögmérés
- Nincs szükség inicializálásra
- 2 tengelyű kompenzátor
- Távmérő normál, gyors és folyamatos mérési móddal
- Nagy hatótáv, rövid mérési idő, nagy pontosság

A SmartStation műszer részeként is funkcionáló nagy pontosságú mérőállomás. A vezérlés nagyméretű érintőképernyőn történik, mely nagyban megkönnyíti a műszer kezelését. Menürendszere tetszőlegesen átváltható a felhasználói igények szerint. Adatainkat munkaállomásokban tároljuk. Az adattárolás CompactFlash memória kártyára történik.

4.12. ábra: Leica TCA 1205-ös mérőállomás

A műszer 1 prizmára 3 km-es távolságot tud mérni. Ez a távolság összetett prizmákkal növelhető. A távmérés pontossága $\pm 2\text{mm}$.

(http://www.leica-geosystems.hu/hu/Leica-SmartStation_8276.htm)

4.4.2. A sokszögelés végrehajtása és az illesztőpontok mérése

A sokszögvonat vezetésében Báger Szabolcs és Horváth Tamás segédkezett. A belváros sűrű beépítettsége miatt beillesztett sokszögvonatokat vezettünk, melyeknek a kezdő- és végpontjait gyors statikus GPS méréssel határoztuk meg. A sokszögpontok elhelyezkedését a lézerszkennelés hatósugarához és a kapcsolópontok helyéhez viszonyítva választottuk ki. Az alappontsűrítést kényszerközpontosan végeztük el. A sokszögvonat vezetése során csak a köztes sokszögpontokon álltunk fel és mértük az előző, illetve a következő sokszögpontokat, valamint a lézerszkenneléshez szükséges kapcsolópontokat.

4.13. ábra: A sokszögvonat kezdőpontján történő mérés

4.14. ábra: Reflektor, prizma, kapcsolópont

A kapcsolópontok szerepét az ilyen prizmák, más néven tárcsák, vagy reflektorok töltötték be, melyek jelen esetben kör és négyzet alakúak voltak, de lehet gömb, vagy akár henger alakú is.

A reflektoroknak – a nevéből is eredendően – jó fényvisszaverő képességgel kell rendelkezniük, hogy a beszkenelt pontfelhőből kitűnjenek. Így azonban a mérőállomás nem tudott rá távolságot mérni, ezért mérőfólia segítségével végeztük ezt el.

A kapcsolópontok EOVS koordinátáinak meghatározására azért volt szükség, hogy a pontfelhőt transzformálhassuk.

A belváros egyik legforgalmasabb helyén történt a mérés, így állandó figyelmet igényelt a műszerek, illetve a prizmák és a reflektorok megléte.

A mérés során két sokszögvonalat vezettünk, egyet a városháza körül, egyet pedig a Baross Gábor sétálóutcán. Mindkét sokszögvonal kezdőpontja a 10003-as GPS pont, ahogy már említettem sem a kezdő- és sem a végponton nem létesítettünk álláspontot. A beillesztett sokszögvonal esetében elegendő a köztes sokszögponton álláspontot létesíteni, majd mérni a kezdő- és végpontokra.

4.5. Leica C10 ScanStation a lézerszkennelés során

4.5.1. Leica C10 lézerszkennер bemutatása

A műszerbe számos összetevőt építettek, tartalmazza a szkennert, a kompenzátort, az akkumulátort, a vezérlőegységet, az adattárolót, a videokamerát és a lézervetítőt. A ScanStation C10 vezérlése, menürendszere felhasználóbarát, a mérőállomással szinte egyező, laptop használatával lehetőség nyílik azonnali, helyszíni feldolgozásra is. A C10-es használatával lehetőség nyílik geodéziai pontkapcsolások (sokszögelés, szabadállás, tájékozás) elvégzésére.

- teljes látómező 360° x 270° szkennelése (Smart X-Mirror™)
- sebessége 50.000 pont/mp
- az érintőképernyőnek köszönhetően a használata egyszerű
- beépített valós idejű videokamera nagyítás funkcióval a szkennelendő terület és a jeltárcsák gyors, pontos kijelölését segíti elő, a kamera által készített képek alkalmasak a pontfelhő valós színű textúrázására is

4.15. ábra: A Smart X-Mirror™

(forrás: http://www.leica-geosystems.hu/hu/Leica-ScanStation-C10_79411.htm)

- kompatibilitás az általános geodéziai eszközökkel, könnyen csatlakoztatható a Leica GNSS SmartAntenna vagy a központos prizmatartó. A csatlakozó fogantyú egy gyorsan levehető a zenitbe történő mérésekkor.
- Pontossága:
  - pozíció (3D) esetében: 6 mm
  - távolság esetében: 4 mm
  - irány esetében: 12"
- Hatótávolsága: 300 m
- Beépített 80GB-os merevlemez
- Súlya: 13 kg

4.16. ábra: A Leica GNSS SmartAntenna és a központos prizmatartó [Váradi, 2010]

[Váradi, 2010]

(http://www.leica-geosystems.hu/hu/Leica-ScanStation-C10_79411.htm)

4.5.2. A lézerszkennelés végrehajtása, a mérés sajátosságai

A lézerszkenneres mérésnél sűrűbben álltam fel a műszerrel, mint a sokszögelés esetében. Erre C10-es hatótávolsága miatt volt szükség, ugyanis a fent említett 300 méteres hatótávolság csak laboratóriumi körülmények között érvényesül. A mérés során ügyeltem arra, hogy 100 méternél nagyobb álláspont-objektum távolságok ne keletkezzenek. A mérésnél 5 cm felbontást állítottam be és teljes panorámát szkenneltem, azaz 360° x 270°-ot. Minden egyes álláspontot külön projektbe mentettem el.

A lézeres letapogatást a városházával kezdtem, amely során több nehézséggel is szembesültem. Fontos volt a kapcsolópontokat úgy elhelyezni, hogy legalább két szomszédos álláspontból tudjam mérni, ugyanekkor – mivel párhuzamosan folyt a sokszögvonali méréssel – ügyelni kellett arra, hogy a Báger Szabolcs és Horváth Tamás alkotta csapat is fel tudja mérni ezeket a prizmákat is. A városháza hátsó részén a beugrások felméréséhez nem létesítettem plusz két álláspontot, hanem megpróbáltam a lehető legjobb szögbe beállni a műszerrel.

4.17. ábra: A győri városháza lézerszkenneres mérése

A mérés végrehajtásánál a szkennelés átlagosan 5 percet vett igénybe a műszer számára, majd a képek készítése szintén 5 percet. Minden egyes álláspontnál 3-3 db tárcsát alkalmaztunk. Kettő kör, egy pedig négyzet alakú, ezek a prizmák fémből készülnek és jó fényvisszaverő-képességgel rendelkeznek. Az reflektorokról visszaverődő lézersugarak nagyobb energiával jutnak a műszerbe, így egy kiemelt pontként szerepelnek a modellben. Miután megtörtént a szkennelés és a fényképezés a következő lépés minden esetben a kapcsolópontok pásztázása volt;

4.18. ábra: A városháza keleti oldalának felmérése a Baross Gábor hídról

amely során mértem a 3 db prizmát, majd minden prizmát áthelyeztünk a következő helyükre, melyet szintén

4.19. ábra: Reflektor pontfelhőn és fényképen

mértem. A beépített színes kamera segítségével a távolabbi prizmákra is rá tudtam keresni. A reflektorok segítségével összekapcsolhatjuk a különböző pozíciókat, mely az esetben utófeldolgozási feladat. Mivel ezeknek a prizmáknak meghatároztuk a koordinátájukat, így az egyesített pontfelhőt az EOVS koordináta-rendszerbe transzformáltam.

A városháza pásztázása során nemcsak az épület déli részén lévő ki- beugrások voltak problémás esetek, hanem a keleti oldalának a felmérése is. Az épület melletti rész nem volt elegendően széles ahhoz, hogy álláspontot létesítsek, ezért a Baross Gábor úti felüljáró járdáján álltam fel; azonban így nem tudtam mérni az előző állásponton lévő kapcsolópontokat. A sokszögelésnek köszönhetően ez nem jelentett olyan nagy gondot, mert így átvehető a mérés. A mérés során a csatlakozó fogantyút eltávolítottam, hogy a zenitbe történő szkennelésnél ne legyen kitakarása.

Ezt követően a városháza lézerszkenneres felmérése teljes egészében megtörtént. Átköltöztünk a sétálóutcára, melyen a közel 300 méteres szakaszt 3 álláspontból oldottam meg, itt is folyamatosan mértem a kapcsolópontokat. A sokszögvonali vezetésnek köszönhetően nem kellett a városháza utolsó álláspontjánál elhelyezett tárcsákat mérnem (a nagy távolság miatt bizonytalanra vált volna a mérés).

4.20. ábra: Lézerszkenneres mérés a sétálóutcában

A szkennelés során a Baross utca és a Bajcsy-Zsilinszky út kereszteződéséig értünk el, amely egyben a mintaterületem végét is jelentette.

A fejezetben ismertettem az általam kiválasztott mintaterületet és a terepi adatgyűjtés elvét, valamint folyamatát, illetve a felhasznált műszereket. Az adatgyűjtéshez akár a lézerszkennер is elegendő lett volna, hiszen rendelkezik a mérőállomások főbb funkcióival. Így a felső foglalatra egy GPS vevő is elhelyezhető lenne és a sokszögvonali mérésre is képes. Azonban a kapcsolópontokat és a sokszögpontokat sűrűbben kellett volna elhelyezni, a GPS mérés pontatlanságának a veszélye jelen helyzetben is fenn állt volna. Biztonságosabbnak véltem a mérés során alkalmazott megoldást.

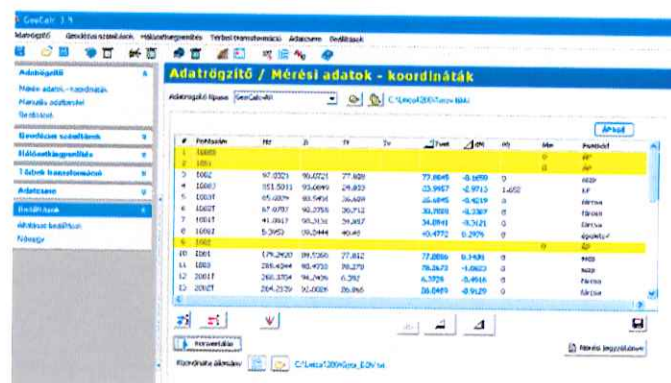

5.1.2. GeoCalc 3.5

A program a terepen felmért manuális, vagy adatrögzítőre tárolt adatok feldolgozását szolgálja. Több modulból tevődik össze, mint:

➤ Adatrögzítő

- A felmérési munka során használt adatrögzítők, vagy manuálisan vezetett mérési jegyzőkönyv feldolgozását szolgálja. Az adatrögzítők közül a következőket tudja értelmezni:
  - Psz – Pontszám (álláspont, irányzott pont)
  - Hz – Vízzintes szög
  - Zi – Magassági szög
  - Tf – Ferde távolság
  - Tv – Vízzintes távolság
  - dM – Magasságkülönbség
  - Mj – Jelmagasság
  - Mm – Műszermagasság
  - Pkód – Pont jellege
- A program több adatrögzítés formátumot is tud kezelni.
- A modul vetületi redukciókat is képes számítani.

#	Pontszám	X	Y	Z	Tv	Tf	Hz	Zi	dM	Mj	Pontjel
1	10000	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
2	10001	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
3	10002	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
4	10003	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
5	10004	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
6	10005	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
7	10006	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
8	10007	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
9	10008	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
10	10009	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
11	10010	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
12	10011	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
13	10012	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
14	10013	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
15	10014	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
16	10015	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
17	10016	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
18	10017	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
19	10018	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
20	10019	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
21	10020	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
22	10021	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
23	10022	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
24	10023	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
25	10024	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
26	10025	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
27	10026	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
28	10027	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
29	10028	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
30	10029	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
31	10030	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
32	10031	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
33	10032	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
34	10033	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
35	10034	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
36	10035	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
37	10036	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
38	10037	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
39	10038	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
40	10039	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
41	10040	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
42	10041	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
43	10042	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
44	10043	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
45	10044	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
46	10045	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
47	10046	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
48	10047	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
49	10048	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
50	10049	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
51	10050	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
52	10051	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
53	10052	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
54	10053	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
55	10054	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
56	10055	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
57	10056	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
58	10057	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
59	10058	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
60	10059	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
61	10060	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
62	10061	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
63	10062	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
64	10063	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
65	10064	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
66	10065	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
67	10066	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
68	10067	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
69	10068	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
70	10069	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
71	10070	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
72	10071	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
73	10072	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
74	10073	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
75	10074	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
76	10075	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
77	10076	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
78	10077	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
79	10078	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
80	10079	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
81	10080	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
82	10081	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
83	10082	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
84	10083	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
85	10084	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
86	10085	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
87	10086	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
88	10087	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
89	10088	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
90	10089	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
91	10090	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
92	10091	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
93	10092	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
94	10093	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
95	10094	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
96	10095	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
97	10096	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
98	10097	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
99	10098	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0
100	10099	1000000	1000000	0	0	0	0	0	0	0	0

5.4. ábra: Mérési adatok megjelenítése

5.1.3. Leica Cyclone 7.3

A Leica C10 lézerszkennер mérést a Leica Cyclone 7.3-as szoftver segítségével dolgoztam fel. A HDS szoftvermodulok a legszélesebb feldolgozói lehetőséget biztosítják a felhasználók számára, a 3D lézerszkennер projekt egyaránt feldolgozható mérnöki, felmérési és építőipari alkalmazáshoz. A program lehetővé teszi a sokszögelési, tájékozási, hátrametszési számítások elvégzését.

A Cyclone egyedülálló Object Database Client/Server szoftverének felépítése a legmagasabb fokú feldolgozási környezetet nyújtja a lézerszkennер projektekhez, egyszerűvé teszik a felhasználók számára az adataik adatbázisban való hatékony kezelését. Egyidejűleg akár több adatbázisban is lehet dolgozni.

A program az alábbi modulokból épülhet fel:

A Cyclone-SCAN a Leica ScanStation, HDS6000 és HDS3000 működtetéséhez szükséges szoftverfelület, mely által beállítható a szkennelési terület és denzitás, adatszűrés, a szkennelés programozása, valamint a sík és a gömb alakú prizmak automatikus felismerése és kinyerése.

A Cyclone-REGISTER a különböző szkennelési helyekről gyűjtött pontfelhők gyors és pontos illesztését segíti elő. A modul támogatja a Leica Geosystems HDS célpontok (prizmak) használatát a szkennelési adatok georeferálása céljából. Elősegíti a pontfelhők összeillesztését átfedő területek használatával.

A Cyclone-MODEL a pontfelhőket tárgyakká alakítja át egy durva exporttal CAD-be, segítségével a CAD-ből való importálást is el lehet végezni.

A Cyclone-SURVEY lehetővé teszi a földmérőknek a megfelelő jellegzetességek és koordináta információk pontfelhőből való gyors kinyerését, kivágat készítését a Cyclone Virtual Surveyor™ funkció segítségével.

A Cyclone-IMPORTER lehetővé teszi a más gyártóktól való szkennerek használatát, mint a Faro, Riegl és az Optech.

A Cyclone-VIEWER Pro egy továbbfejlesztett verziója a Leica Cyclone szoftvernek. Engedélyezi a Cyclone adatoknak a teljes megjelenítését és mérését.

A mérés feldolgozásához azért használtam ezeket a programokat (LGO, GeoCalc), mert az iskola ingyenes hozzáférést biztosított hozzájuk. A lézerszkennер feldolgozó szoftveréhez, a Leica Cyclone-hoz külső konzulensemtől, Váradi Attilától kaptam 30 napos, teljes – modullal rendelkező licencet.

(http://www.leica-geosystems.hu/hu/HDS-Rendszerek_5570.htm)

5.2. Modellező és szerkesztő szoftverek

5.2.1. ArcGIS 10

A szoftver, mint 3D-s GIS rendszer teljes körű háromdimenziós adatmodelleket, szerkesztési, elemzési és megjelenítési eszközöket kínál. A program használatával lehetőség nyílik programozási felületekkel való összekapcsolásra. Az adatokat kezelhetjük és megjeleníthetjük az idő függvényében. A 2D-ban elérhető elemző műveletek végrehajthatók 3D-ban is, így a modellezés, szerkesztés, vizualizáció és elemzés is. A dinamikus mozaikolásnak köszönhetően a nagy mennyiségű képeket is könnyedén kezeli a program.

Az ArcGIS az ArcCatalog-ból, az ArcMap-ből és az ArcToolbox-ból épül fel. Az ArcCatalog-gal böngészhetünk az adataink között, valamint új shapefájlokat is itt lehet létrehozni. Az ArcMap a térkép megjelenítését, készítését, elemzését és szerkesztését szolgálja. Az ArcToolbox pedig a konverzióknál elengedhetetlen, használatával lehetőség nyílik saját makrók építésére.

A térinformatikai adatbázis elkészítése során az ArcCatalog-ot, az ArcMap-et és a 3D Analyst bővítményt, az ArcScene-t használtam fel.

Újdonságnak számít a CityEngine, amellyel 2D adatokból gyorsan és egyszerűen 3D városmodellek készíthetők. A szoftver alapvetően egy városmodellező motor, amely alkalmas CAD és Google (KML) adatformátumok feldolgozására is. A szoftver támogatja a georeferált adatformátumokat is.

5.6. ábra: CityEngine-nel készített 3D városmodell
(forrás: <http://www.esrihu.hu/cityengine/esri-cityengine-3d.html>)

Lehetséges, hogy ez a program jobb választás lett volna a térinformatikai adatbázis elkészítésénél, hiszen a 3D városmodellezésre van kihegyezve, azonban az elemzési feladatokat már nem látja el. Az ArcMAP esetében háromdimenziós megjelenítésre képes ArcScene ugyanazt az adatbázist tartalmazza, így mind a lekérdezések, elemzések mind pedig a 3D megjelenítés lehetővé vált.

(<http://www.esrihu.hu/szoftverek-kezdolap/szoftverek.html>)

5.2.2. AutoCAD CIVIL 3D 2012

A Civil 3D program földmérési és tervezési eszközei támogatják az épületmodellezési (BIM – épület információs modellezés) folyamatokat és az időigényes feladatok automatizálásával segítik a feladat munkafolyamatainak felgyorsítását. A földmérési funkciók továbbra is teljesen beépülnek a szoftverbe, így lehetőség nyílik nyers földmérési adatok importálására, kiegyenlítésre, a mérések szerkesztésére, valamint a különböző alakzatok és felületek automatikus létrehozására is. A földmérési adatokból (pontokból és törésvonalakból) felületek alakíthatók ki, melyek további elemzésre és szerkesztésre szolgálhatnak. Azonban a szoftver használható nyomtervmodellezésre, csővezetékek modellezésére és elemzésére is.

A program képes automatikusan kiviteli tervek készítésére (kereszt-szelvény, hossz-szelvény) és a modellen történő változások követésére. A helyszínrajzkészítő varázsló segítségével a nyomvonalak mentén helyszínraj- és hossz-szelvény lapokat készít, amelyeket csak feliratozni kell. A felirat közvetlenül az objektumból, illetve külső referenciából származhat.

5.7. ábra: Az Autodesk AutoCAD Civil 3D

Az AutoCAD Civil 3D a beépített elemző funkciókkal segíti a különböző tervváltozatok kiértékelését, elemzését. Például egy épület esetében szimulálható a csapadékelvezető képesség.

Térinformatikai elemző és térképkészítési funkcióval is rendelkezik a program. Elemezhető a rajzi objektumok közötti térinformatikai kapcsolat, topológiai átfedésekkel új információk nyerhetők a rendszer segítségével.

Az AutoCAD Civil 3D programban LIDAR (légi lézerszkennelés) adatokból pontfelhők hozhatók létre. Importálni és ábrázolni is lehet a pontfelhőadatokat, melyekből felületek is készíthetők. A programhoz léteznek bővítmények, melyek telepítését követően a földi lézerszkennelésből nyert adatok is beolvashatók.

Lehetőség nyílik látványtervek készítésére is, melyek segítségével a megvalósulás előtt már megtekinthető a modell. Az így elkészített háromdimenziós modell közzétehető a Google Earth-ben (Google Föld), illetve az Autodesk 3ds Max Design programmal fotorealistikus renderelések is készíthetők, amelyek a hatásosabb szemléltetést segítik elő.

A feldolgozáshoz használhattam volna más CAD-es szoftvert is (ProgeCAD, ZWCAD), de azok a programok valószínűleg nem rendelkeznek olyan földmérő funkcióval, mint például a pontfelhő kezelés, amely jelen esetben fontos tényező volt. A Leica Cyclone-hoz készült egy AutoCAD-be importáló bővítmény, segítségével a pontfelhők gyorsan és egyszerűen importálhatók voltak.

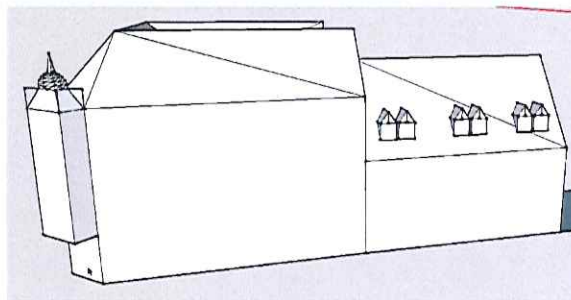
(<http://civil3d.varinex.hu/dbfiles/view/326>)

5.2.3. Google SketchUp 8

Olyan háromdimenziós szoftver a Google-tól, amely ingyenes és használata könnyen elsajátítható. Nem kimondottan csak épületek modellezésére szolgál, akár egy hangfalat is lehet vele modellezni.

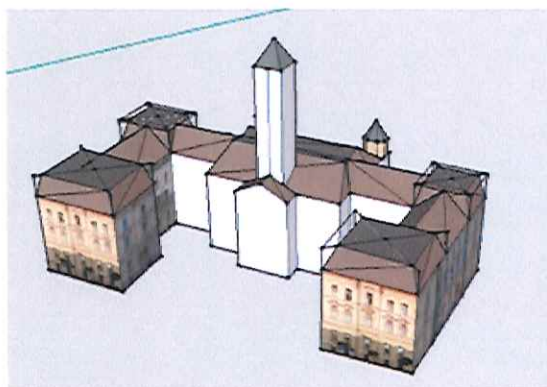
A szerkesztés során egy kétdimenziós, síkbeli objektumból indulhatunk ki, amelyben több forma is kombinálható, így komplex alakzatot hozhatunk létre.

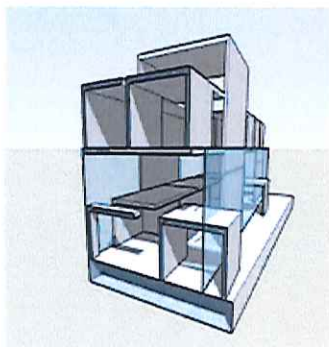
5.8. ábra: 3D-s felületmodell

A program támogatja a szerkesztés folyamán a párhuzamos és merőleges vonalak, pontok létrehozását. A pontos méretek megadása is könnyen végrehajtható, hiszen a művelet közben csak be kell gépelni a kívánt méretet. A programban számos paramétereztető textúra áll rendelkezésre, például különböző tetőcserepek, vagy faanyagok; de használhatunk saját képet is.

A program készítői lehetővé tették, hogy együtt kezeljünk több objektumot, azonban bevezették a komponens fogalmát is. A komponens hasonló egy csoporthoz, de a másolataik egymáshoz kötődnek, így ha az egyiken valamilyen változtatást végzünk, akkor az összes többi objektumon is jelentkezik. Segítségével egységesen kezelhetjük azokat az alkotóelemeket, amelyek nagy számban fordulnak elő (pl.: ablakok, ajtók).

5.9. ábra: Városháza textúrázása

5.10. ábra: Google SketchUp belsőépítészeti alkalmazása

A modellek készítésénél időponthoz igazított árnyékok is beállíthatók. Fotótextúrákat is használhatunk az épületek modellezésénél, amelyhez a StreetView és a Google Earth is segítségül szolgál, illetve a saját fotóinkat is importálhatjuk.

A rajzon metszetek (*Section*) is készíthetők, így lehetőség nyílik tárgyak, épületek belsejét szemlélni. Animációt is készíthetünk, mely segítségével könnyen körbejárható, bemutatható a terv akár emberi nézőpontból is.

Az ingyenes változattal SKP formátumban menthetünk, illetve exportálhatunk DAE és KMZ kiterjesztésű fájlokat és importálhatunk 3Ds, DEM formátumok is. A Google SketchUp Pro már képes a CAD adatformátumokat (DXF, DWG ...) is kezelni. Emellett a professzionális változat dinamikus (viselkedéssel rendelkező) komponensek megjelenítésére is képes.

A feldolgozáshoz azért választottam ezt a programot, mert ingyenesen hozzáférhető bárki számára és a háromdimenziós térinformatikai nyilvántartáshoz elegendő a program tudása. Kezelése könnyebben elsajátítható, mint a piacon lévő más 3D szerkesztő szoftvereknek.

(<http://sketchup.google.com/intl/en/product/features.html>)

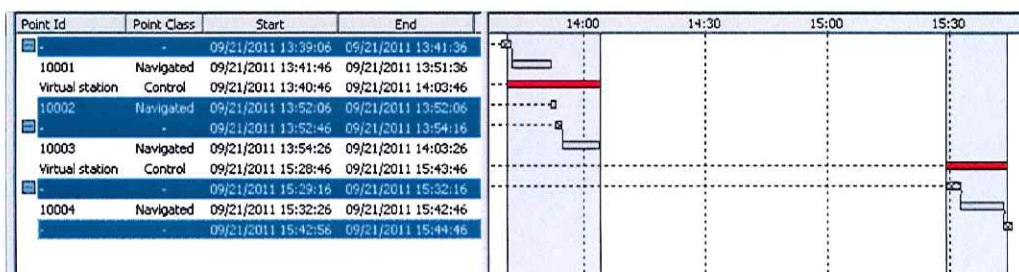
6. A mérések feldolgozása és elemzése

6.1. Mérési eredmények feldolgozásának folyamata

A végeredményhez elsősorban szükség van a lézerszkennelt állományra, melyhez kell a sokszögvonat, hiszen a terepi adottságok miatt nem lehet mérni az összes kapcsolópontot, így nem lehet beilleszteni az Egységes Országos Vetületi (EOV) rendszerbe. Azonban a belváros sűrű beépítettsége miatt az alappontok nem a megfelelő sűrűségben voltak, így egy beillesztett sokszögvonalat kellett vezetni, amelyeknek a kezdő- és végpontjait gyors statikus GPS méréssel határoztuk meg.

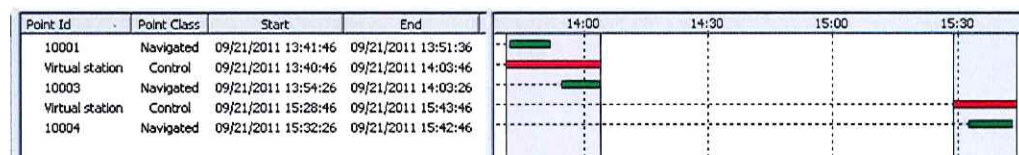
6.1.1. A GPS mérés feldolgozása

A feldolgozás során a Leica Geo Office 7-es verzióját használtam. Elsősorban ellenőriztem, hogy milyen koordinátarendszer - Hungary2009, vagy Hungary2007b - van definiálva, valamint a hozzá tartozó geoidmodellt és a korrekciós fájlt is. Ezt követően egy új projektet kellett nyitni, melybe importáltam a virtuális álláspontokat és a mért pontjaimat. Ezeket a program egy GANNT diagramban jelenítette meg.

6.1. ábra: A GPS mérés kiértékelésének folyamata

A virtuális álláspontokat Dr. Busics György tanár úr generáltatta számomra a www.gnssnet.hu weboldalról, így ezeket használtam referencia pontként. A késsel jelölt, értékelhetetlen méréseket töröltem és a többi pontot rover-ként jelöltem.

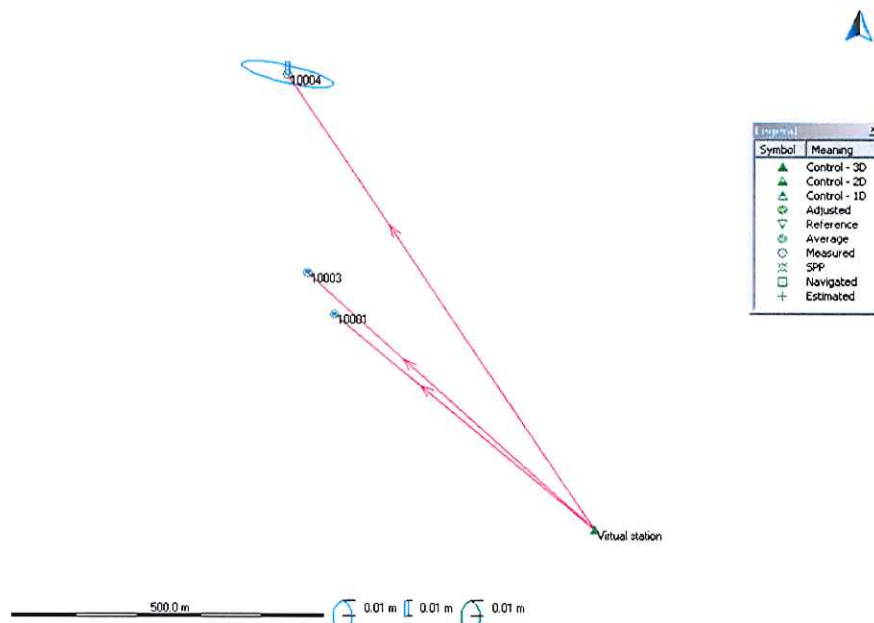
6.2. ábra: A letisztított mérések

Számítottam a pontokat, a program egy floating point-ra, azaz lebegőpontra hívta fel a figyelmemet a 10004-es ponton. Ez a magas épületeknek tudható be, ezért elfogadtam azt a számítást is, majd a *store* paranccsal tároltam a számításokat.

Szöveges formátumba kiírtam a mért EOVS koordinátákat cm élességgel. Az egyes mezők így alakultak: pontszám, y, x, H, my, mx, mH, mérés dátuma. (Az my, mx, mH értékek koordináta-középlehibák).

Végezetül megjelenítettem a hibaelepsziseket és a magassági középlehibákat.

6.3. ábra: A mért pontokon a hibaelepszisek és a magassági középlehibák

6.1.2. A sokszöglelés feldolgozása

A sokszöglevonal feldolgozását a GeoCalc 3.5-ös programmal végeztem el. Először is a mérést kiolvastam a műszerből, majd a terepen feljegyzett korrekciókat javítottam (pl.: pontszámozást). Ezt követően mind a két beillesztett sokszöglevonalat külön-külön számoltam és alakítottam át, ugyanis mindkét esetben szükség volt egy kezdő- és egy végponti álláspont bevitelére – ezek voltak a GPS-el meghatározott pontok. Az állományokban a műszermagasságot (Mm) és a jelmagasságot (Mj) 0-ra állítottam, kivéve a sokszöglevonal végpontjai esetében. Erre azért volt szükség, mert így a pontok felszíni magasságát kaptuk. További mérést nem végeztünk róluk, ezért elegendő volt ez az adat is.

Az első sokszögvonalt (városháza körüli) számítása során a GeoCalc-al készítettem egy mérési jegyzőkönyvet, amely az 1. számú melléklet. A sokszögvonalt vízszintes és magassági értelemben is számítottam, majd számoltam a kapcsolópontok térbeli koordinátáit. A számításról szintén készült egy jegyzőkönyv, amely a 2. sz. melléklet.

A sétálóutcai sokszögvonalt mérését beolvastam a GeoCalc-ba, ahol egy mérési jegyzőkönyvet készítettem (3. sz. melléklet). A számítást az előző sokszögvonalelőhöz hasonlóan végeztem el. Azonban a sokszögvonalt végpontján elhelyezkedő GPS pont lebegőpontos hibája miatt a hibahatárún túl esett a számolás. Erre nem fektettünk nagyobb hangsúlyt, ugyanis a pontfelhő transzformálásához elegendő két EOVT koordinátával rendelkező pont is. A számítási jegyzőkönyv a 4. sz. melléklet.

6.1.3. A lézerszkenneres mérés feldolgozása

A mérés feldolgozásában Nagy Gábor segített és a Leica Cyclone 7.3-as szoftvert használtuk. Első lépésként egy adatbázist kellett létrehozni a programban, majd a méréseket ebbe az adatbázisba kellett feltölteni. Minden állásponton külön projektet hoztam létre a szkennelés tárolására.

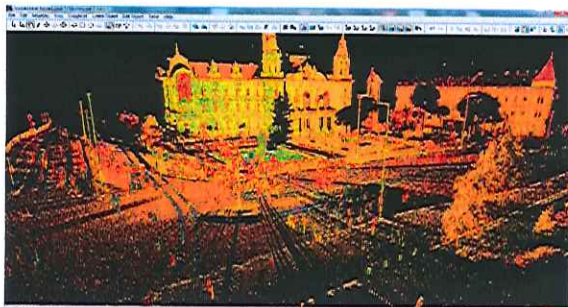
6.4. ábra: A Leica C10-es által készített képek "összefűzve"

Miután mind a kilenc projektet hozzáadtam az adatbázishoz, ellenőriztem a műszer által készített képeket, illetve a tárcsák letapogatását és megismerkedtem a programmal.

A projekteken belül átneveztem az álláspontokat a további számítások megkönnyítése érdekében. Ezt követően a *MultiImage*-re kattintva az *Apply MultiImage* paranccsal

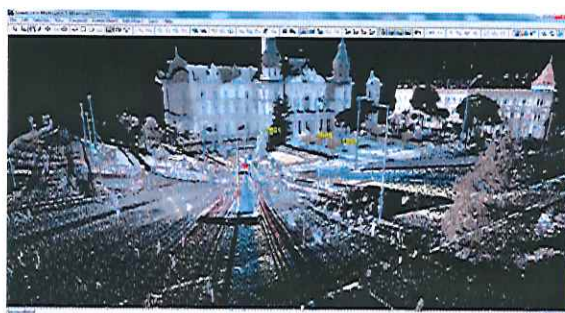

kiszíneztem a pontfelhőt. Ezt a műveletet is minden egyes szkennelés esetében el kellett végezni.

6.5. ábra: (a) intenzitási értékek alapján

(b) szürkeárnyaltosan a pontfelhő

(c) a műszer által készített képek alapján színezett pontfelhő

Következő lépésként létrehoztam egy új mappát, melyhez hozzáadtam a korábban, GeoCalc-al számított kapcsolópontok koordinátáit és a *Create registration* paranccsal egy regisztrációt készítettem. A regisztrációban hozzáadtam az úgynevezett ScanWord-öket, illetve az előbb említett koordinátákat. A koordinátákat tartalmazó fájlban a *Set Home ScanWord*-re kattintva megadtam az elsődleges illesztési szempontot. A *Constraint list* fülön az *Auto-Add Constraints* parancs segítségével automatikusan összekapcsoltattam az egyező pontszámokat. A *Registration/Register* menüvel számítottam az ellentmondásokat a több álláspontról mért prizmák és a koordinátáik között. A negyedik állápontnál a 3002-es reflektorra kimagaslóan nagy hiba jött ki, ezért ezt a pontot megvizsgáltam. Kiderült, hogy pontszámozási hiba történt, azonban ezt a pontot törölve is elegendő adat maradt a transzformáláshoz. A *Registration/Create ScanWord/Freeze Registration* paranccsal létrehoztam az összekapcsolt EOV-ba transzformált ModellSpaces-t.

Ezt követően megnyitottam ezt az állományt, melyben már az összekapcsolt szkennelési állaspontok voltak. Ellenőriztem, hogy nincsenek-e az összekapcsolásból eredő hibák,

Registration: EOY_gyor								
Registration Edit ScanWorld Constraint Cloud Constraint Viewers Help								
ScanWorld's Constraints Constraint List ModelSpaces								
Constraint ID	ScanWorld	ScanWorld	Type	Status	Weight	Error	Error Vector	Group
3001	Station-004: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.293 m	(-0.021, -0.010, 0.292) m	Ungrouped
4002	Station-004: S...	Station-005: S...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.029 m	(0.003, 0.002, -0.028) m	Ungrouped
4002	Station-004: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.071 m	(-0.030, -0.012, -0.063) m	Ungrouped
4003	Station-004: S...	Station-005: S...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.034 m	(0.002, 0.001, -0.034) m	Ungrouped
4003	Station-004: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.069 m	(0.004, 0.030, -0.062) m	Ungrouped
4001	Station-004: S...	Station-005: S...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.035 m	(0.002, 0.000, -0.035) m	Ungrouped
4001	Station-005: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.053 m	(0.038, -0.012, -0.035) m	Ungrouped
4002	Station-005: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.050 m	(-0.033, -0.013, -0.034) m	Ungrouped
4003	Station-005: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.040 m	(0.003, 0.029, -0.027) m	Ungrouped
6002	Station-006: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.005 m	(-0.002, 0.002, -0.004) m	Ungrouped
6003	Station-006: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.002 m	(0.001, -0.002, 0.001) m	Ungrouped
6001	Station-006: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.003 m	(0.001, -0.001, 0.003) m	Ungrouped
7001	Station-007: S...	Station-008: S...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.043 m	(-0.015, 0.032, 0.025) m	Ungrouped
7001	Station-007: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.029 m	(0.001, 0.001, -0.029) m	Ungrouped
7002	Station-007: S...	Station-008: S...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.043 m	(-0.016, 0.030, 0.026) m	Ungrouped
7002	Station-007: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.056 m	(0.020, -0.042, -0.032) m	Ungrouped
7003	Station-007: S...	Station-008: S...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.052 m	(-0.020, 0.031, 0.038) m	Ungrouped
7003	Station-007: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.066 m	(0.030, -0.052, -0.027) m	Ungrouped
7001	Station-008: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.064 m	(0.015, -0.031, -0.054) m	Ungrouped
7002	Station-008: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.099 m	(0.036, -0.072, -0.058) m	Ungrouped
7003	Station-008: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.116 m	(0.050, -0.082, -0.065) m	Ungrouped
8001	Station-008: S...	Station-009: S...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.046 m	(-0.015, 0.034, 0.028) m	Ungrouped
8001	Station-008: S...	uj_kapcsoponto...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.094 m	(-0.029, 0.067, 0.060) m	Ungrouped
8002	Station-008: S...	Station-009: S...	Coincident: Vertex - Vertex	On	1.0000	0.043 m	(-0.015, 0.028, 0.030) m	Ungrouped

6.6. ábra: Maradék ellentmondások a kapcsolópontok között

mint a dupla fal, vagy egymásba lógó épületek. A *Tools/Unify Clouds* paranccsal egyesítettem az összekapcsolt felhőket, így egy pontfelhőként kezeli az állományt. Az állományt exportáltam pcE alkalmazások számára, így kaptam a pontfelho.coe fájlt, amelyet már az AutoCAD képes kezelni.

6.7. ábra: Az egyesített pontfelhő képe

A következő alfejezetekben az elkészített pontfelhő további feldolgozási lehetőségei közül csupán néhányat emeltem ki, mint például a homlokzatrajz készítést és az épületmodellezést.

6.2. A kidolgozott mintarendszer

6.2.1. A homlokzatrajz elkészítésének folyamata

A homlokzat alatt az építménynek, az épületnek a terepcsatlakozás feletti részét értjük. A homlokzatrajz az épület kontúrjának, azzal oldalanként párhuzamos függőleges síkra képzett ortogonális vetület. A homlokzat felszerkesztése az alaprajzok és a metszetek segítségével történik. A terven nézetvonalakat használunk. A homlokzatok elnevezése általában az égtájak segítségével történik.

A tervekészítés sorrendje:

- A 0,000 szint megadása, megrajzolása (terep, vagy járda, esetleg földszinti padlóvonal) kiindulási szintként
- Az alaprajzból átvett értékekkel az építmény külső kontúrmérete, a nyílásokkal együtt (függőleges vonalak, még lezárás nélkül)
- A metszetből átvett adatok segítségével a homlokzati nyílások magasságának jelölése, a homlokzatot befolyásoló egyéb szerkezetek (párkányok, mellvédek, erkélyek, tetőgerinc, tetőfelépítmények, kémények) megszerkesztése
- Lábazat, teraszok, külső lépcsők felszerkesztése
- A homlokzat főbb szintjeinek megadása

Egy homlokzatrajz-részletet készítettem a Győri Körzeti Földhivatalról, amivel szerettem volna bemutatni a lézerszkennelésben rejlő lehetőségeket. Egy műemlékvédelem alatt álló épületről van szó, amely épület a térinformatikai rendszeremben is szerepel, így a róla készített – illetve a többi épületről is elkészíthető – homlokzatrajzra hivatkozni is lehet.

Első lépésként kiválasztottam egy részletet az épület homlokzatán, majd megvizsgáltam, hogy vannak-e takaró objektumok a pontfelhőn.

6.8. ábra: A Győri Körzeti Földhivatal (a) fotón (b) pontfelhőn

Ezt követően a Leica Cyclone programmal kivágtam ezt a részletet a pontfelhőből, amelyet nem az EOVB-ba transzformált pontfelhőből tettem, hanem a harmadik álláspontnál rögzített állományból; ugyanis az összeillesztett pontfelhő felbontása kismértékben romlik, de az előbb említett állomány esetében szinte az épületre merőlegesen végeztem el a szkennelést, így az apró részletek is jól kivehetők.

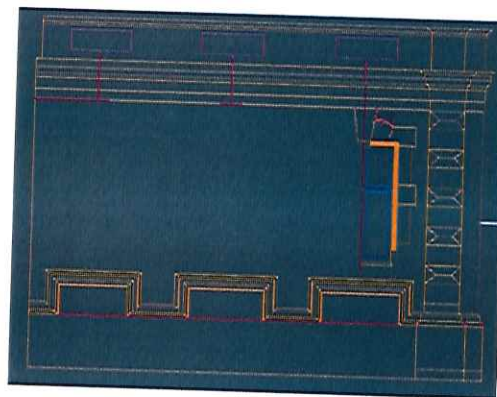
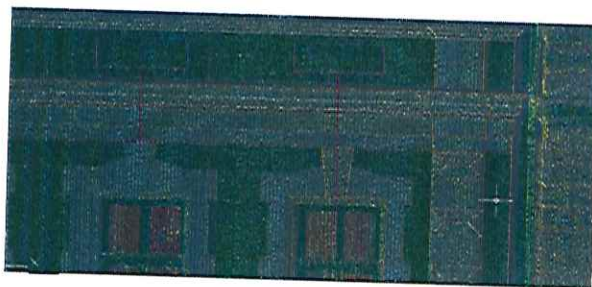
6.9. ábra: Az ortogonális pontfelhő

A kivágotat exportáltam a pcE alkalmazások számára és homlokzat.coe néven mentettem.

A feldolgozáshoz az AutoCAD Civil 3D 2012-es 64 bites verzióját használtam, azonban szükség volt egy bővítményre, mivel a program önmagában nem képes *.coe formátum beolvasására.

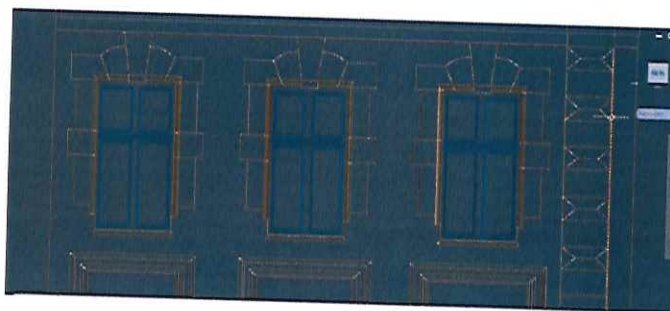
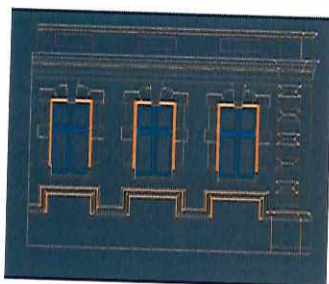
A pontfelhő importálását követően gyorsan és hatékonyan tudtam elkészíteni a homlokzatrajzot, ahol a 0,000 szintet, azaz a járda szintjét húztam meg kiindulási vonalként. Erre a vonalra építettem fel a többi elemet.

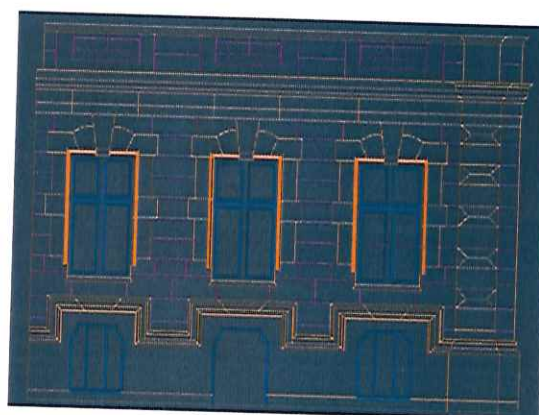
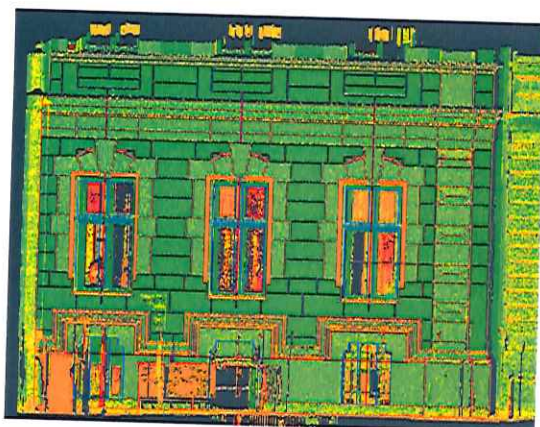
6.10. ábra: A homlokzatrajz készítése pontfelhő háttérrel, illetve pontfelhő nélkül

Először az építmény kontúrját rajzoltam meg, majd a stukkók szerkesztését kezdtem el. A fenti pontfelhős képen jól látszanak az élek, amelyek nagyban meggyorsították a rajzolás mentetét.

6.11. ábra: Homlokzati nyílások megszerkesztése

A kontúr megrajzolását követően a homlokzati nyílások szerkesztését végeztem el, amelyből elsőre egy felet szerkesztettem meg, amelyet tükröztem és az egészet továbbmásoltam. A pontfelhő „háttérképet” folyamatosan „ki/be” kapcsoltam, azaz megjelenítettem és elrejtettem.

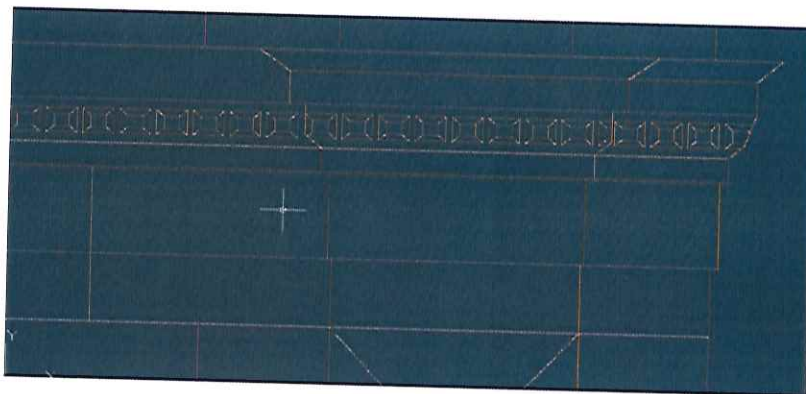

6.12. ábra: Lábazati nyílások és díszítő elemek kirajzolása

Az ablakok elkészítést követően a lábázat, illetve a lábazati nyílások megrajzolását végeztem, illetve a nagyobb stukkókat szerkesztettem meg.

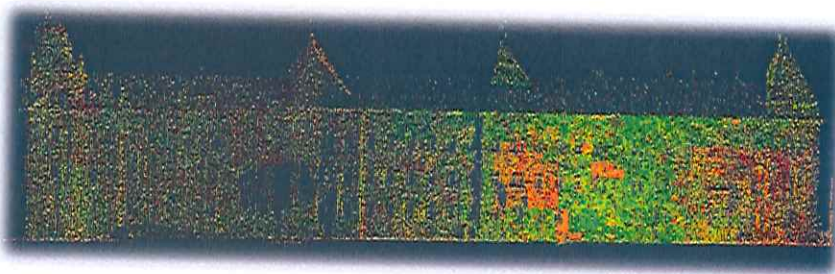
Aprólékos munkával elkészítettem a kisméretű díszítőelemeket is, azonban ezek mérete annyira kicsi volt, hogy „egybecsúszott” az 1:25-ös méretarányú rajzon, így kikapcsoltam a rétegmegjelenítésből ezeket a vonalakat. Az elkészült rajz az 5. számú mellékletben látható.

6.13. ábra: Aprólékos munkával elkészített stukkó

6.2.2. Az épületek elkészítése

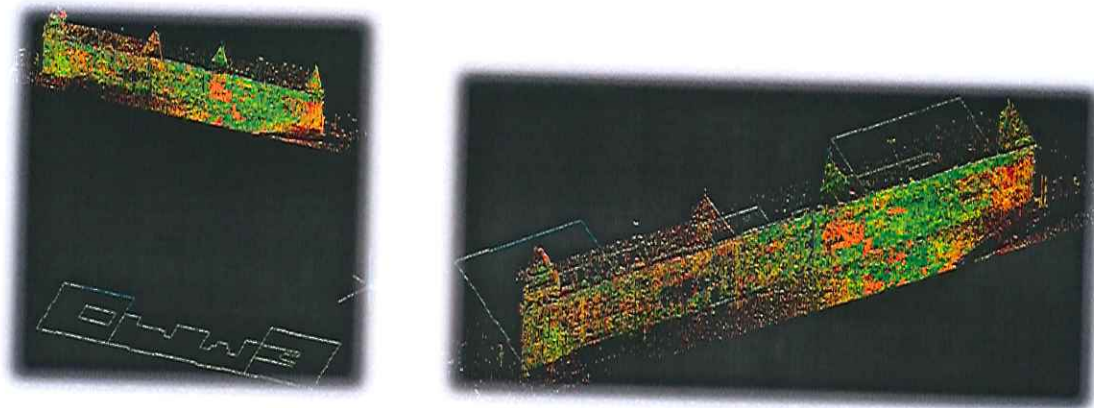
Az épületek modellezése során több nehézségbe is ütköztem, ugyanis elsőre az egyesített pontfelhőt olvastam be az AutoCAD-be. Azonban a pontfelhő kezeléséhez nem bizonyult elegendő hardveres háttér a feldolgozógépemen. Ezért úgy döntöttem, hogy az egyesített állományból több kivágatot készítek, majd ezt importálom be külön - külön a Civil 3D-be. A pontok száma így is elérte a 4–5 millió pontot, vagy annak többszörösét. Így a program ugyancsak nehezen kezelte az állományt.

6.14. ábra: Homlokzati pontfelhő

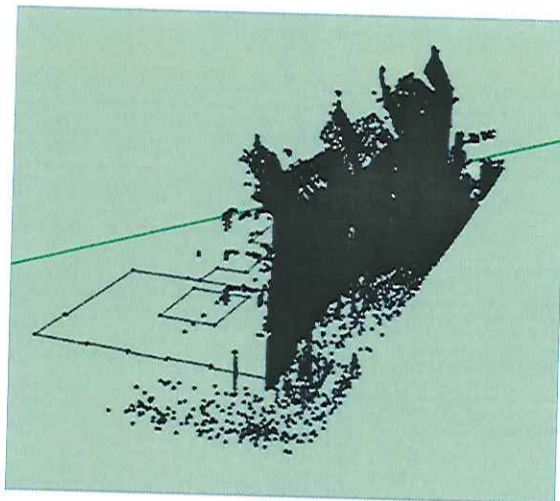
A Google SketchUp programot használtam fel az épületek 3D modelljének elkészítéséhez, ezért az AutoCAD-es pontfelhő állományhoz importáltam az épületek

alaptérképét – amely ekkor még 0,00 magassággal rendelkezett – és „szintbe hoztam”, azaz a szkennelt állományhoz igazítottam. Végül *DXF* formátumban elmentettem.

6.15. ábra: Pontfelhő és az alaptérkép együttes megjelenítése

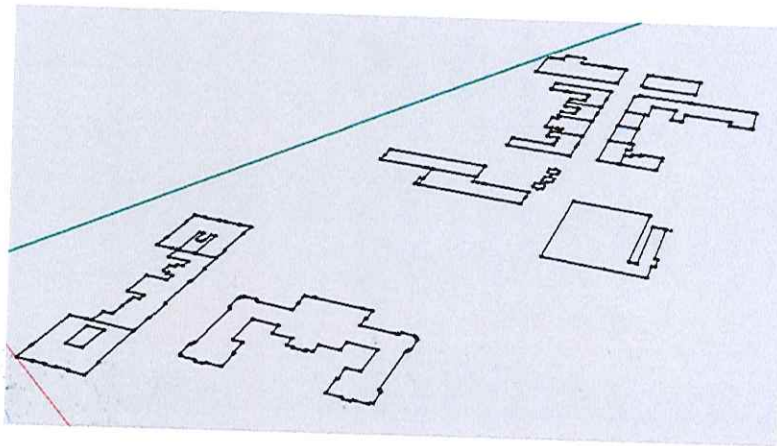
A SketchUp Pro képes a CAD állományok kezelésére, így importáltam a Városház tér részletet. A beolvasás a hardveres háttér miatt hosszú ideig tartott és a program így nem is volt képes kezelni az állományt. Azonban egy jobb összeállításban, erősebb videokártyával már lehetne szerkeszteni, amely nagyban megkönnyítette volna a munkát. A beolvasott állományon is jól látszik, hogy melyik épület milyen magasságú, illetve mekkora tetővel rendelkeznek. Ez meggyorsította volna az épületek létrehozását.

6.16. ábra: Google SketchUp-ban megjelített pontfelhő

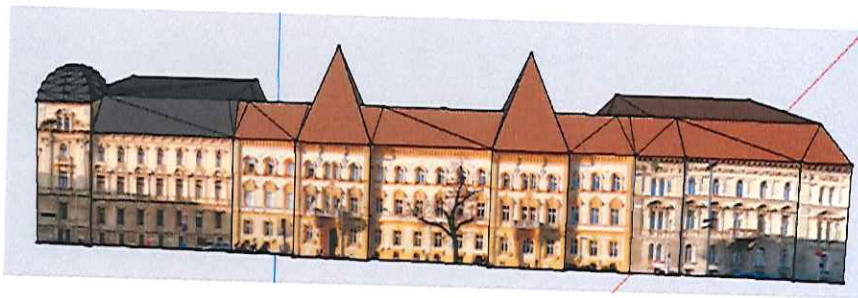
Ezt követően a pontfelhőt az AutoCAD-ben kezeltem, ahonnan az épületekhez tartozó magasságot mértem le és csak az alaptérképet olvastam be a SketchUp-ba.

6.17. ábra: A SketchUp-ba importált mintaterület

Az így elkészített fotorealisztikus modellt *COLLADA File* –ként exportáltam, amelyet az ArcScene kezelni képes. Ehhez szükséges, hogy méter, vagy milliméter rendszerben dolgozzunk, ugyanis a térinformatikai rendszerben a vízszintes hálózatként az EOVS, magassági hálózatként pedig az EOMA lesz definiálva.

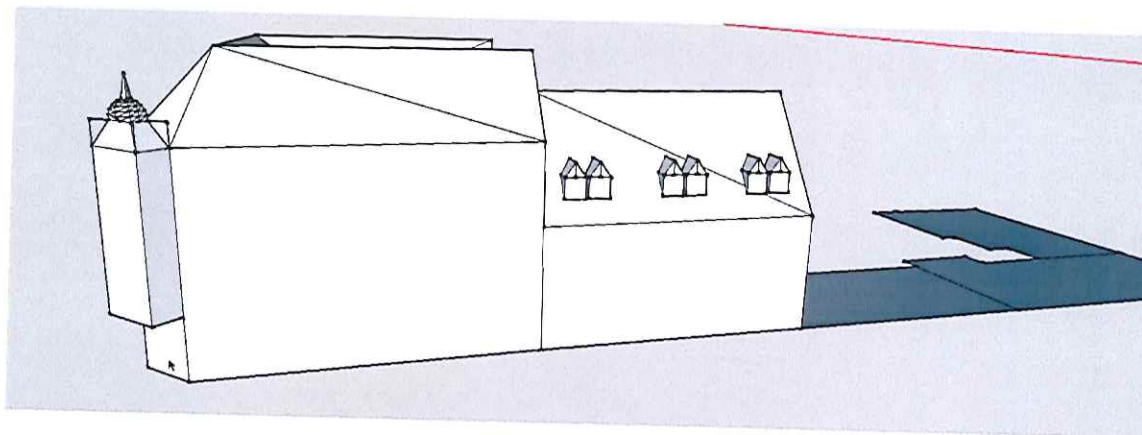
6.18. ábra: Fotorealisztikus 3D modell

A következő részben egy tömbbrészlet elkészítését mutatom be. Az AutoCAD-be importálom a *.coe kiterjesztésű állományt. Megmérem az épületek magasságát, majd külön a tetők magasságát is. Amennyiben az épületen jelentkezik nagyobb kiugrás, akkor annak nagyságát is feljegyzem.

6.19. ábra: Az AutoCAD-be beolvasott pontfelhő részlet

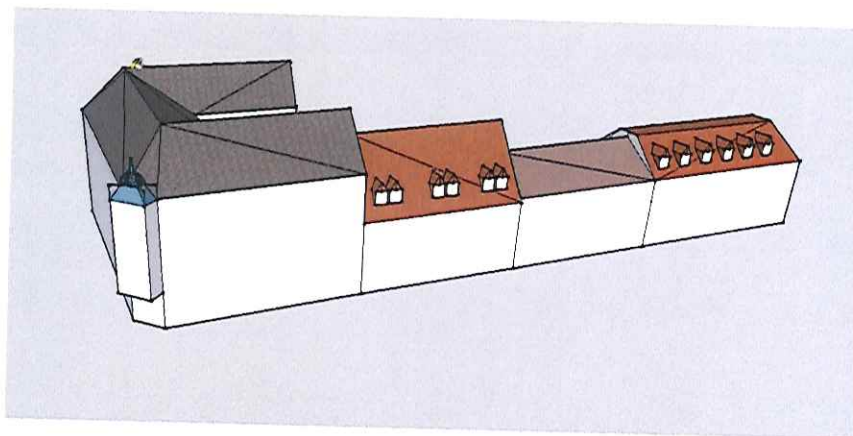
A Google programjában a fent említett alapból kivágom a számomra szükséges részt. Fontos, hogy az épületen jelentkező kisebb kiugrásokat generalizáljuk, mert a nagyon részletes modelleket nem tudja kezelni az ArcGIS. Ezt követően a kívánt magasságig lehet „kihúzni” a poligont, a tetőt pedig külön szerkesztettem rá.

6.20. ábra: Háromdimenziós felületmodell

Sorra veszem az épületeket, elkészítem mindegyiket a jellegzetes alakjuknak megfelelően. A kupolákat megközelítőleg, ívek segítségével rajzoltam meg. A tetőtéri ablakokból elegendő volt egyet megszerkeszteni és azt másolni.

Az így elkészült modellen a következő feladat a textúrázás elvégzése. Mivel a tetőt nem tudtam lefényképezni, ezért a program által felkínált tető-textúrákat használtam.

6.21. ábra: Tető-textúrázott 3D modell

Következő lépésként az épület oldalainak a textúrázását végeztem el. Az épületek egy tömb részét képezik, így nem tudtam minden oldalról lefényképezni, ezért a hiányzó oldalakra a program által felkínált textúrákat használtam. Az általunk készített képet az épület oldalára négy pont segítségével tudjuk ráfeszíteni.

6.22. ábra: Az épület fotótextúrázása

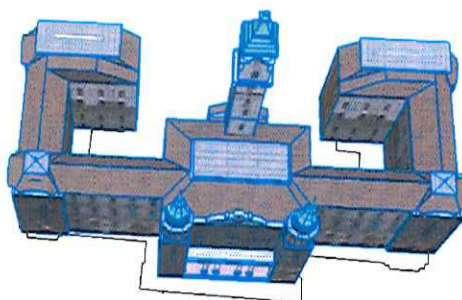
Az így elkészített modellt a Google Earth programba is fel lehetne tölteni, azonban a Google megköveteli az épület oldalainak teljes fotótextúrázását.

6.23. ábra: Fotótextúrázott 3D-s modell

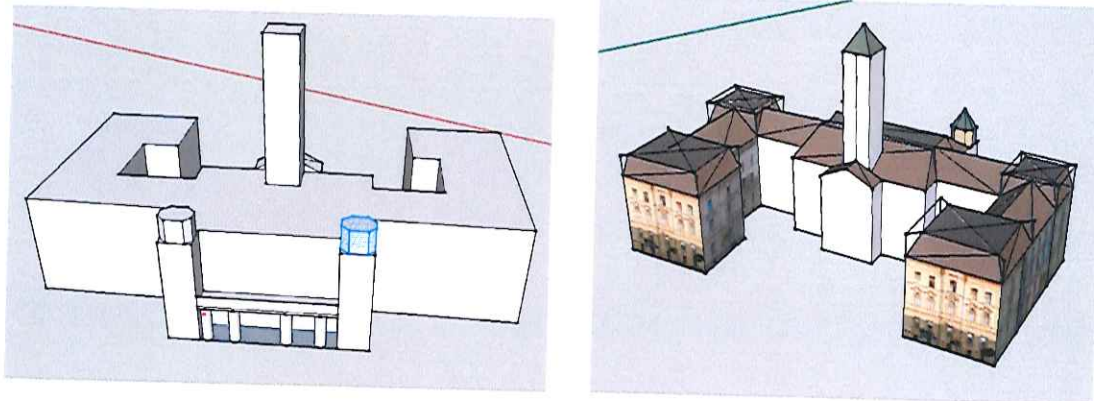
A fent említett folyamat alapján elkészítettem a többi modellt is. Ezeket akár egy állományban is készíthettem volna, de úgy nem lehetne beolvasni a térinformatikai szoftverbe.

A városháza és a megyeháza a Google Earth programban már rendelkezésre álltak, mint 3D-s modell és további felhasználás céljából szabadon letölthetők. A letöltött modelleket először a SketchUp-ban jelenítettem meg, majd kisebb javításokat végeztem rajta és így a tényleges helyükre kerültek a modellek.

6.24. ábra: Városháza "helyére" forgatása

Mivel a városháza modellje nagyon részletesen volt kidolgozva, ezért nem tudta kezelni az ArcScene. Egy új modellt készítettem, melyet jelentősen generalizáltam.

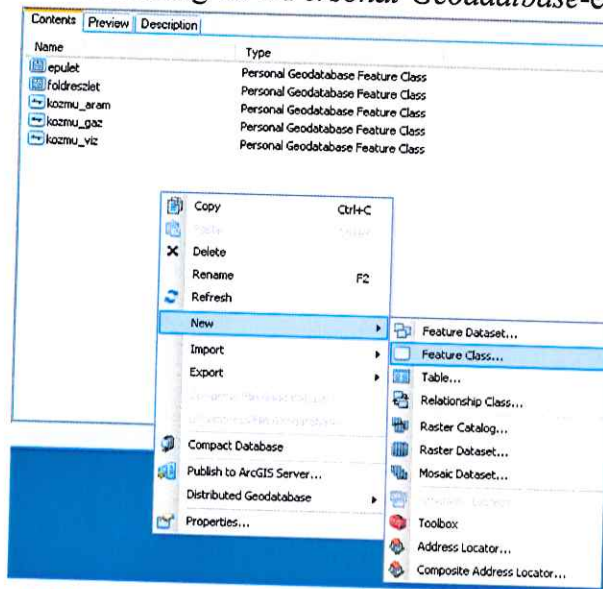
6.25. ábra: Leegyszerűsített városháza modell

A térinformatikai szoftverhez azonban ez még mindig „részletes” modell volt, így három darabra osztottam és azokat exportáltam.

6.2.3. A térinformatikai adatbázis létrehozása

A térinformatikai adatbázist az ArcGIS programcsomaggal készítettem el, ahol elsőként az ArcCatalog-ba a *Personal Geodatabase*-en belül új rétegeket (*Feature Class*) hoztam

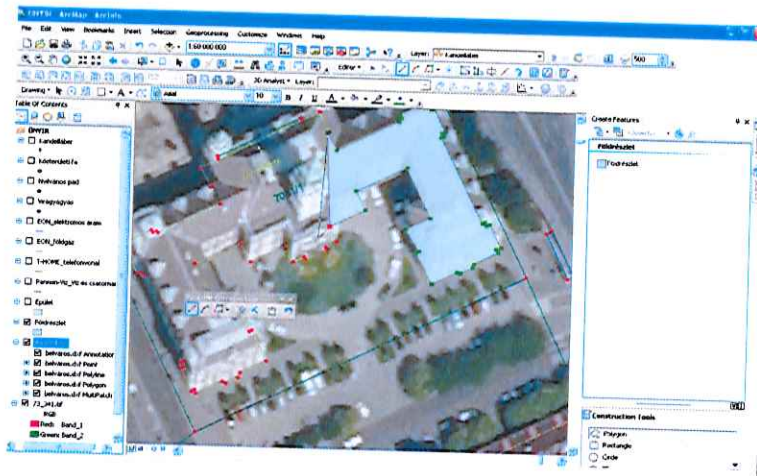

6.26. ábra: Az adatbázisban szereplő rétegek létrehozásának folyamata

létre. Az egyes rétegek között szerepeltek pont -, poligon – és vonalszerű objektumok. A háromdimenziós épületek számára pedig *MultiPatch* fedvényt hoztam létre.

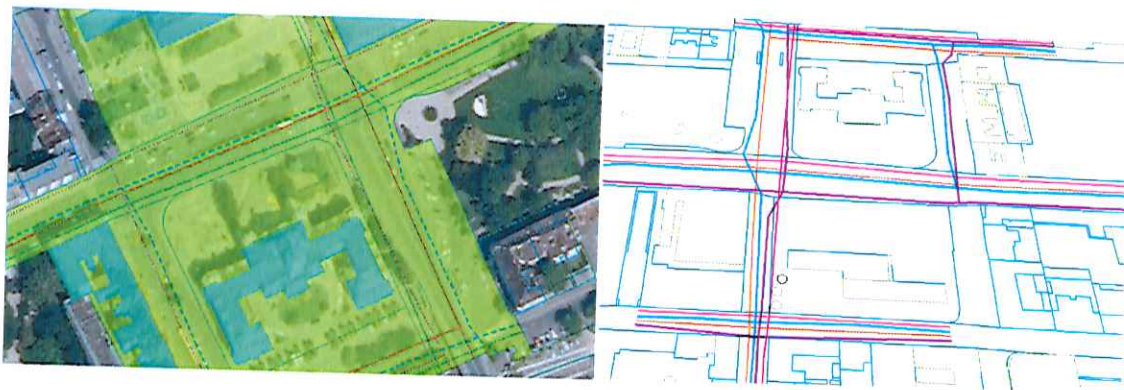
A vízszintes koordinátarendszerként az EOVT (Egységes Országos Vetület), magassági hálózatként pedig az EOMA-t (Egységes Országos Magassági Alaphálózat) definiáltam, amit csak a 3D-s rétegnél, az épületeknél kellett megtenni.

Következő lépésként az ArcMap-be importáltam az ortofotót és a térképkivágatot, amelyen elvégeztem a földrészek és az épületek digitalizálását a mintaterületre vonatkozólag.

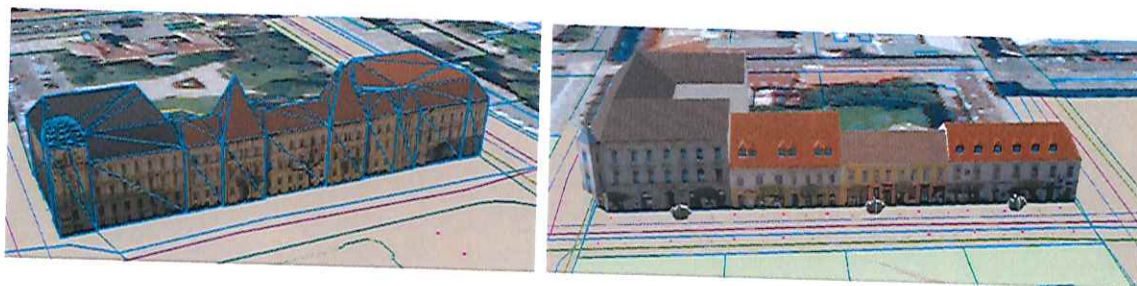
6.27. ábra: Épületek digitalizálása

Ezután a többi objektumot már csak fiktíven, vagy közelítőleg helyeztem el, ugyanis a közművek esetében semmilyen információm nem volt az elhelyezkedésüket és tulajdonságukat illetően.

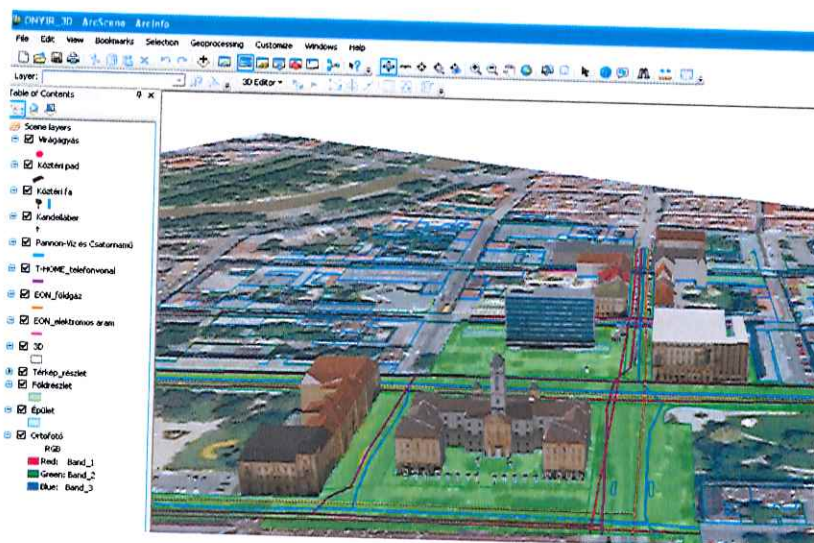
6.28. ábra: Digitalizált földrészletek, épületek és közművek

Végezetül az ArcScene-ben a *3D Editor* segítségével importáltam a Google SketchUp-ban exportált Collada fájlokat. Ezeket az objektumokat is el lehetne forgatni, de erre nem volt szükség, csupán a „helyükre” kellett mozgatni.

6.29. ábra: Az ArcScene-be importált fotorealistikus 3D modellek

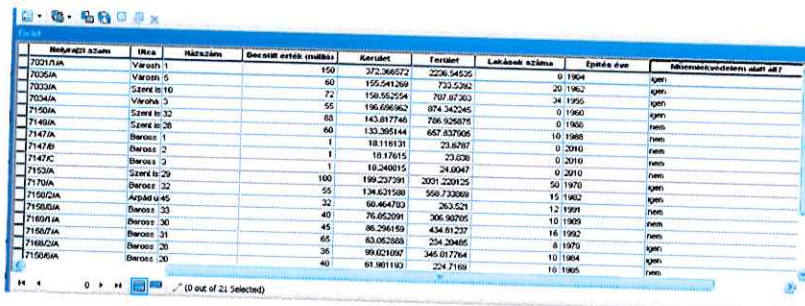
Nagyobb, részletes objektumok esetében felléphet az a hiba, hogy a program nem képes importálni a modellt, ilyenkor két lehetőség van, vagy le kell egyszerűsíteni a modellt, vagy részekre kell bontani – ahogyan ezt a városháza épületével is tettem.

6.30. ábra: Háromdimenziós adatbázis

Miután elhelyeztem az épületeket, a pontszerű objektumoknak (fa, kandeláber, pad) is megfelelő háromdimenziós jelkulcsot adtam meg a jobb szemléltethetőség céljából. Kiegészítésképpen új rétegeket hoztam létre, mint a közlekedési táblákat és lámpákat, valamint buszmegállókat, tűzcsapokat, melyeket szintén 3D-s jelkulcsokkal ruháztam fel.

Időpont	Ulica	Názváltás	Becslott érték (m ²)	Kerület	Felület	Lakások száma	Építés éve	Információk/leírás
70211A	Városh 1		150	272.266572	2236.54535	0	1904	igén
70205A	Városh 5		50	155.541299	733.5392	20	1962	igén
70203A	Városh 10		72	159.562554	707.87363	34	1955	igén
70204A	Városh 3		55	196.696862	874.342245	0	1960	igén
71500A	Szere 32		88	143.817746	706.505876	0	1960	igén
71400A	Szere 30		60	133.365144	667.637905	10	1968	igén
71470A	Beross 1		1	18.118131	23.628	0	2010	igén
71470B	Beross 2		1	18.118131	23.628	0	2010	igén
71470C	Beross 3		1	18.118131	23.628	0	2010	igén
71530A	Szere 29		1	18.240815	24.0047	0	2010	igén
71700A	Beross 45		160	189.237391	2071.220125	50	1970	igén
71502A	Beross 33		55	134.821588	599.730889	15	1962	igén
71505A	Arpadu 45		32	90.464703	263.521	12	1991	igén
71506A	Beross 30		40	76.652091	306.90705	10	1965	igén
71507A	Beross 31		45	86.286159	434.81237	16	1992	igén
71508A	Beross 20		65	83.082305	234.20485	8	1979	igén
71509A	Beross 20		36	99.621097	346.017764	10	1964	igén
71500A	Beross 20		40	81.901193	224.7169	10	1965	igén

6.31. ábra: Az épület adattábla

A rétegek objektumait fiktív adatokkal töltöttem fel, ugyanis a földrésztelkekről és az épületekről, de a többi objektumról sem rendelkezem valós

információkkal. Nyilvánvalóan az összes tulajdonság birtokában szélesebb körű lekérdezéseket és elemzéseket lehetne végezni. Azonban további lehetőségek rejlenek a közlekedési lámpák és a tűzcsapok feltüntetésében is. Győrbén nemrég készültek el a „beszélő” buszmegállók, így a rendszerbe csatolásával még összetettebb adatbázist hozhatunk létre. Az adattáblák feltöltésével elkészült a 3D-s térinformatikai adatbázis, az Önkormányzati Nyilvántartó Rendszer (röviden ÖNYIR).

6.32. ábra: Az elkészített mintarendszer

6.33. ábra: A háromdimenziós "sétálóutca"

6.2.4. A térinformatikai adatbázis lehetőségei

Az Önkormányzati Nyilvántartó Rendszerhez (továbbiakban ÖNYIR) többféle adatforrás is kapcsolható. A földhivatali és közmű adatokon kívül városüzemeltetési és építésügyi adatokat is beágyazhatunk a rendszerbe, így egy egységes nyilvántartást kapva.

A mintaterületen digitalizált földrészletekről tematikus térképet készíthetünk, pl. területüket alapul véve. A mellékelt kép alapján is látható, hogy öt osztályba soroltam a földrészleteket, minden egyes osztály más színnel jelentkezik.

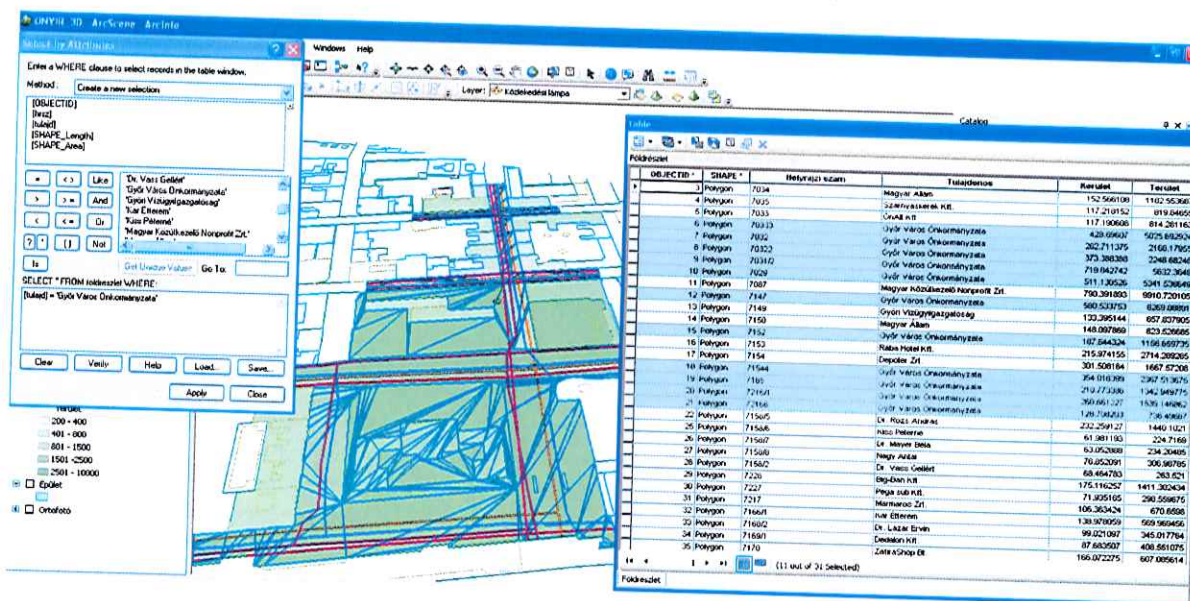

6.34. ábra: Földrészletek terület szerinti csoportosítása

A rendszerben lekérdezéseket is hajthatunk végre, mint például leválogathatjuk az önkormányzati tulajdonban lévő területeket. A mintaterületen ezt akár manuálisan is ki

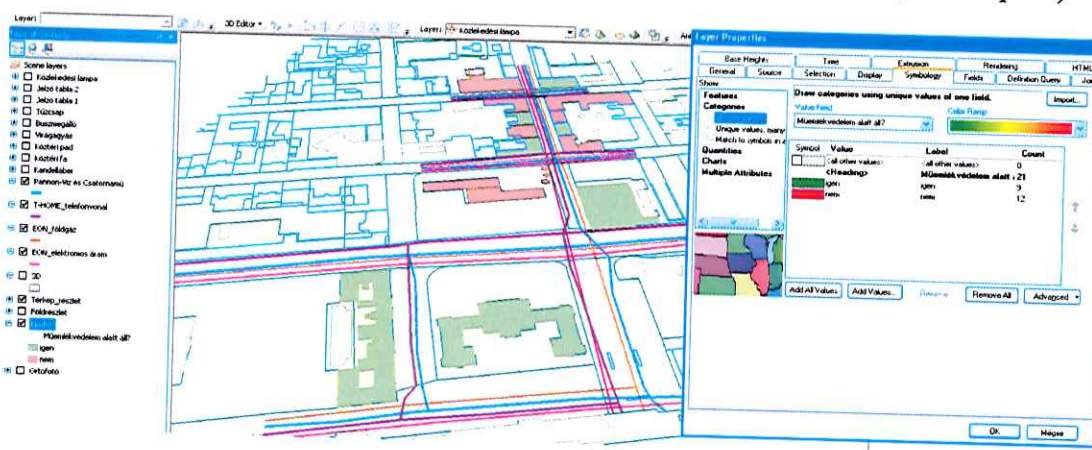
lehetne keresni, de az egész városra vonatkozóan ez időigényes feladat lenne. A keresett adatokat mind táblázatos, mind térképi formában megjeleníthetjük.

6.35. ábra: Győr Város Önkormányzatának tulajdonában lévő területek

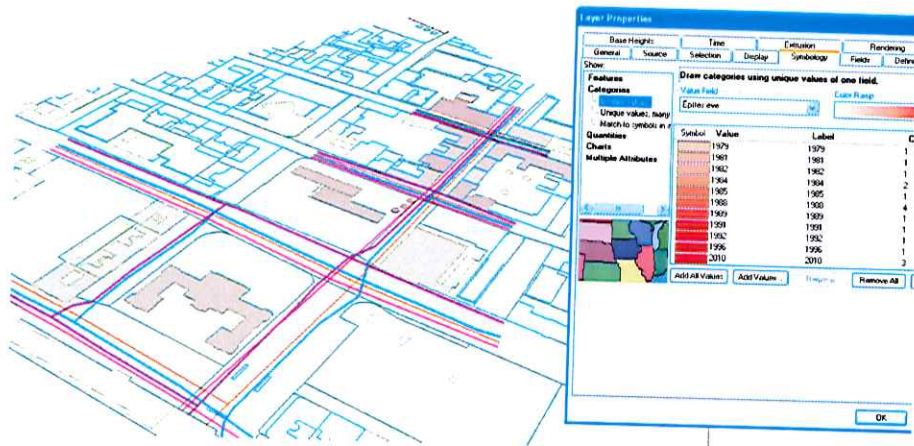
A lekérdezéseket az épületekre is ugyanúgy alkalmazhatjuk, vizsgálhatjuk a műemlékvédelem alatt álló építményeket, vagy csoportosíthatjuk építési évük szerint.

További tematikus térképek készíthetők a lekérdezések együttes alkalmazásával. Például keressük azokat az épületeket, amelyek 1990 előtt épültek és nem állnak műemlékvédelem alatt. A kapott eredményeket táblázatos formában, tematikus térképi állományban és fotorealisztikus háromdimenziós formában is megjeleníthetjük. Így lehetőség nyílik az épületek homlokzatának megvizsgálására is (pl.: milyen állapotú).

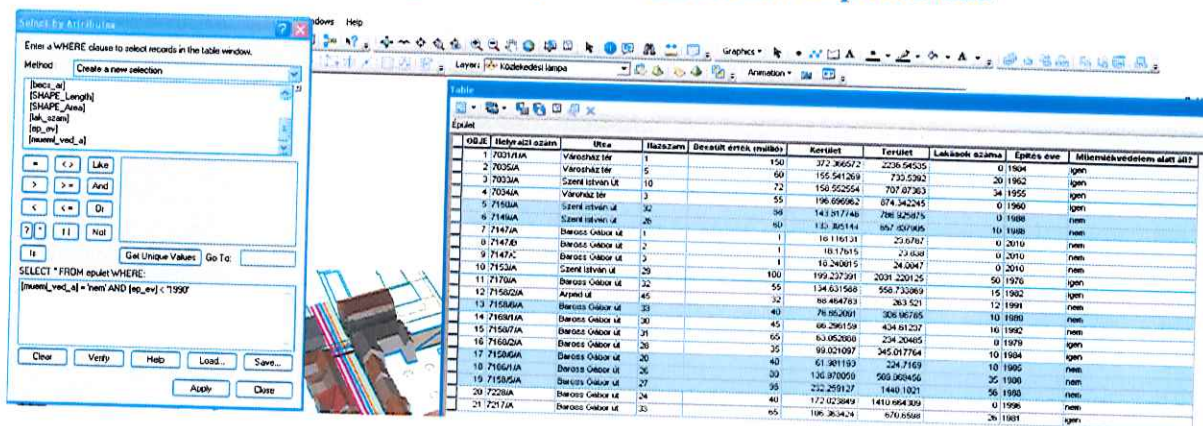

6.36. ábra: Műemlékvédelem alatt álló épületek

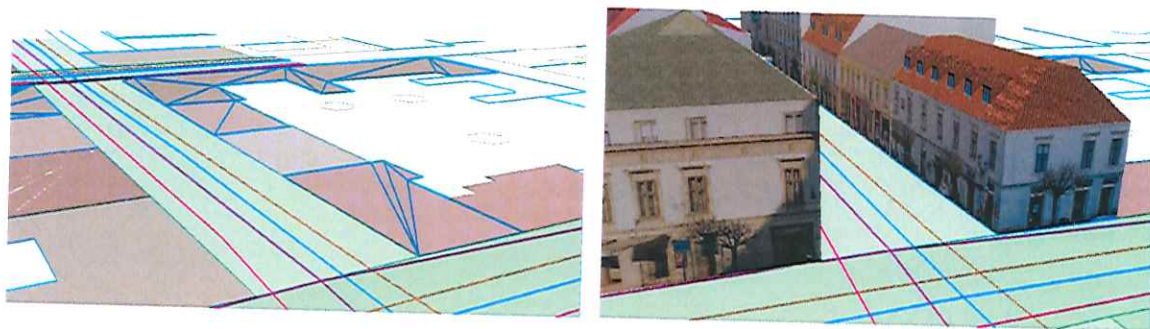

6.37. ábra: Az épületek építési évük szerinti csoportosítása

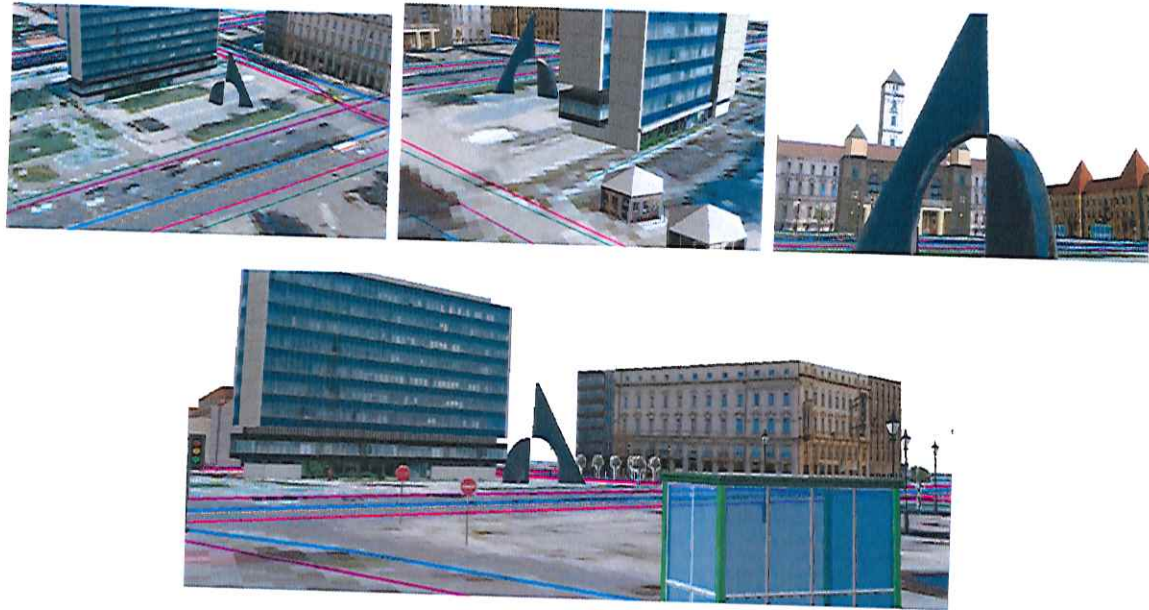
6.38. ábra: 1990 előtt épített nem műemlékvédelmi épületek

6.39. ábra: 21 évnél idősebb, nem műemlékvédelmi épületek megjelenítése térképen és 3D-ben

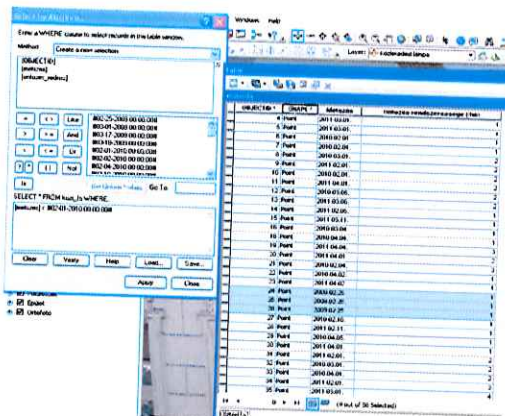
Ahogy korábban említettem a 3D városmodell segítségével akár egy új objektum (pl.: szobor) környezetbe illeszkedését is vizsgálhatjuk. A szobor háromdimenziós tervét importálhatjuk a nyilvántartási rendszerbe és a kívánt helyre beállíthatjuk. Különböző nézetekből is szemlélhetjük a szobor, vagy műalkotás utcaképbe való illeszkedését. Így rövid időn belül kiderülhet, hogy a szobor mennyire illik bele a környezetbe. A modellezéshez a Google 3D Warehouse-ból választottam ki egy „műalkotást”.

6.40. ábra: Egy műalkotás utcaképbe való beilleszkedésének vizsgálata

Végezetül a köztéri fákra is kitérhetünk, melyeknél vizsgálhatjuk akár a metszés idejét, vagy az öntözés rendszerességét. Egyes fafajoknál fontos lehet az évenkénti metszés, de a városüzemeltetés minden bizonnyal ezt nem tudja évi rendszerességgel ellátni. Lekérdezhetjük a legrégebben megmetszett fákat, majd táblázatos és 3D térképi formában is szemlélhetjük az eredményt.

6.41. ábra: A kijelölt fákon szükséges a metszést végezni

7. Összefoglalás – Tapasztalatok, javaslatok

A mérési technológiák fejlődése alapvető változásokhoz vezetett, hiszen korábban a földmérés során alapvetően pontmérést végeztünk, ami mára gyökeresen változhat. A mért (diszkrét) pontok helyét a jövőben sok gyakorlati alkalmazásban átveszik a pontfelhők. A lézerszkennelési technológia szélesebb körű alkalmazási lehetőségekkel rendelkezik, mint a földmérésben eddig használatos mérőállomások; ugyanis rövid idő alatt nemcsak néhány száz pont megmérésére nyílik lehetőség, hanem több millió pontot is meghatározhatunk.

A földmérők fő feladata e technológiában a mérés megtervezése és végrehajtása. A pontfelhő kezeléséhez nem kell speciális földmérési szaktudással rendelkezni, hiszen különféle elemzési feladatokra ma is használják mind a gépiparban, mind pedig az építőmérnöki tevékenységekben. Építészeti feladatok megoldására is rendkívül alkalmas, ahogyan azt a homlokzatrajz készítése során bemutattam.

A lézerszkennelés felbontásának meghatározása nagymértékben függ az alkalmazástól. Egy 3D városmodell esetében elegendő lehet a 20 cm-es felbontás is, amennyiben csak az épületeket szeretnénk modellezni. További mérnöki feladatok megoldásához szükségessé válhat a nagyobb felbontás, hiszen egy aprólékos homlokzatrajz elkészítéséhez nem elegendő az előbb említett felbontás, hanem centiméter, illetve centiméter alatti részletességre van igény.

A felméréshez földi lézerszkennert használtam, mivel egy rövid sétálóutcáról volt szó. Azonban forgalmas, és hosszabb útszakaszokat hatékonyabb mobil eszközzel felmérni. Egyre elterjedtebb a mobil lézerszkennelés, amely során egy hordozójárműre van rögzítve a rendszer. Ez a rendszer több eszközt foglal magába. Mindenekelőtt a helymeghatározást biztosító GPS és inerciális eszközöket, egy vagy több lézerszkennert, amelyhez CCD-kamerák is tartozhatnak. A hordozójármű leggyakrabban személyautó.

Természetesen az eljárási módokat (a légi, földi, és mobil lézerszkennelést) kombinálni is lehet, így nagyon hatékony megoldáshoz jutunk, hiszen az épületek tetejéről csak a légi lézerszkennerek tudnak adatot szolgálni, amelyet kapcsolni lehetne a mobil szkennelrel felmért területhez és a hiányzó, nehezen megközelíthető, zárt részeket a földi lézerszkennelrel lehetne felmérni. Az eljárások kombinálásával egy komplex, az egész városra kiterjedő pontfelhőt hozhatunk létre, amely alapul szolgálhat a 3D modellezéshez, tervezéshez és építőmérnöki, vagy építészeti feladatok megoldásához is. Egy ilyen rendszer segítségével automatizálni lehetne a modellek és rajzok elkészítését is.

A jövőben akár az építészek, vagy az építőmérnökök már háromdimenzióban terveznek, amely tervet importálni lehetne az önkormányzati nyilvántartásba és a 3D városmodellbe is.

Egyre elterjedtebb lesz az olyan szkennerek alkalmazása is, amelyek nem csak a földfelszíni, szemmel látható objektumokat képesek letapogatni, hanem a felszín alatti, illetve a falban lévő objektumokról is pontos adatokkal szolgál. A régészetben már több helyen is használtak ilyen műszereket, de a felszín alatti közművek felmérésénél is helyt állna. Segítségével meghatározhatjuk a falban lévő vezetékeket bontási munkálatok nélkül.

A rendszer sikere a felhasználók fogadókészségétől, és az informatikai rendszer befogadóképességtől függ, mert hiába készítünk el egy részletes, több terabájtos adatbázist, ha a környezet még nincs felkészülve ilyen adatmennyiség kezelésére. Egy ilyen rendszer felhasználásához komoly hardveres háttér kell, és felléphet a fogadóképes kereslet hiánya.

A térinformatikai adatbázis elkészítése során, illetve a rendszer feldolgozása közben nem a költséghatékonyaságot tartottam szem előtt, ugyanis a programokat, vagy azok próbaverzióit ingyenesen megkaptam. Nem biztos, hogy ezek a programok a legalkalmasabbak ezen adatok feldolgozására. Több ingyenes (freeware) program is

beszerezhető (Quantum GIS), melyek használatával és programozói szaktudással egy hatékony térinformatikai rendszer hozható létre.

A rendszer elkészítéséhez és üzemeltetéséhez az Autodesk által készített Topobase, vagy MapGuide szoftvert is fel lehetne használni, így elegendő lenne egy program vásárlása is. Amennyiben kimondottan csak a háromdimenziós városmodell a lényeg, akkor a már említett CityEngine programmal hatékonyan lehet dolgozni. Az általam használt programoknál olcsóbb verziókat is lehetséges beszerezni, mint például a ZWCAD, vagy a ProgeCAD szoftvert, amely az AutoCAD Civil 3D-nek körülbelül egytizedébe kerül.

A szakdolgozat készítése során fel lehetett volna használni – a most készülő – Google Street View adatokat, akár az épületek textúrázáshoz, akár belső építészeti feladatokhoz. Bizonyára jobb épületmodelleket is lehetett volna készíteni egy 3D Studio Max szoftverrel.

A rendszernek sokféle továbbfejlesztési lehetősége van, többek között az egész megyére, vagy országra is elkészíthető egy egységes és komplex háromdimenziós térinformatikai adatbázis. Alapul szolgálhat építészeti, közlekedési, rendészeti szervek és közmű szolgáltatók tervezési feladataihoz.

8. Irodalomjegyzék

- Ádám–Bányai-Borza–Busics–Kenyeres–Krauter–Takács: Múholdas helymeghatározás, 2004, Műegyetemi Kiadó
- Berényi Attila: Földi lézerszkennelés mérnökgeodéziai célú alkalmazása, 2011, Budapest
- Berényi Attila-Dr. Lovas Tamás-Dr. Barsi Árpád: Földi lézerszkennelatoratóriumi vizsgálata (2010), Geodézia és Kartográfia, 62, 4, pp. 11-16
- Dr. Busics György: Múholdas helymeghatározás gyakorlati jegyzetek, 2009
- Lénárt Csaba: Általános térinformatikai alapok, 2003, Miskolc
- Lovas Tamás-Berényi Attila: Fogalmak, kifejezések a lézerszkennelésben (2011), Geodézia és Kartográfia, 63, 4, pp. 9-12
- Prof. Dr. Márkus Béla: Térinformatika 1, 2010, Székesfehérvár
- Rehány Nikolett: Földi lézerszkennel pontossági vizsgálata, 2010, Budapest
- Dr. Sárý István: A győri városháza 1985, 2000
- Tarsoly Péter: Geodézia II, 2009, Székesfehérvár
- Váradí Attila: Leica ScanStation C10 (2010), GISOpen

Internetes hivatkozások

- <http://civil3d.varinex.hu/dbfiles/view/326>
- <http://eki.sze.hu/ejegyzet/ejegyzet/ottofi/10fejeze.htm>
- <http://hu.wikipedia.org/wiki/Gy%C5%91r>
- http://infovilag.hu/hir-21604-magyar_kezben_vilag_legmodernebb_mobil_t.html
- <http://sketchup.google.com/intl/en/product/features.html>
- <http://web.fmt.bme.hu/barsi/habil/ch3.pdf>
- <http://www.esrihu.hu/cityengine/esri-cityengine-3d.html>
- <http://www.esrihu.hu/szoftverek-kezdolap/szoftverek.html>
- http://www.geocalc.hu/portal/index.php?option=com_content&task=view&id=17&Itemid=34
- <http://www.hungarocad.hu/main.php?folderID=1161&articleID=4282&ctag=articlelist&iid=1>
- http://www.laserscan.hu/i/_SourceImage/EpiteszetiAlkalmazas.pdf
- http://www.laserscan.hu/i/_SourceImage/Utepites.pdf
- http://www.laserscan.hu/i/_SourceImage/RegeszetiFelhasznalas.pdf
- http://www.laserscan.hu/i/_SourceImage/LaserScan_hun.pdf
- http://www.laserscan.hu/i/_SourceImage/RendorsegiFelhasznalas.pdf
- <http://www.laserscanning.org.uk/forum/viewtopic.php?f=48&t=3403>
- http://www.leica-geosystems.hu/hu/Leica-SmartStation_8276.htm
- http://www.leica-geosystems.hu/hu/Leica-ScanStation-C10_79411.htm
- http://www.leica-geosystems.hu/hu/HDS-Rendszerek_5570.htm
- http://www.leica-geosystems.com/downloads123/zz/gps/gps_system500/manuals/TechRef_en.pdf
- http://www.mm-online.hu/cikk/terinformatikai_megoldasok
- <http://www.otk.hu/cd20xx/2006/4szek/Balog-Farkas%20Andr%C3%A1s.htm>
- <http://www.photometric.hu/3d-modell-18.html>
- <http://www.rudaskarig.hu/gispan/index.htm>

MELLÉKLETEK

9. Mellékletek jegyzéke

1. számú melléklet: Az első sokszögvonat mérési jegyzőkönyve
2. számú melléklet: Az első sokszögvonat számítási jegyzőkönyve
3. számú melléklet: A második sokszögvonat mérési jegyzőkönyve
4. számú melléklet: A második sokszögvonat számítási jegyzőkönyve
5. számú melléklet: Homlokzatrajz

1. számú melléklet

Az első sokszögvonali mérési jegyzőkönyve

NymE GEO

8000 Székesfehérvár, Pirosalma 1-3.

14134001-2-07

Munkaszám: **02/2011**

Győr
Belterület

Mérési jegyzőkönyv

Szakdolgozat_133/2011

2011

Vetület: EO V Magasság: Balti

Mérőeszköz típusa, száma:

www.geocalc.hu

GeoCalc 3.5 (2011.0115)

710101

Hegyi Tamás

Hegyi Tamás

2011.11.02.

Álláspont: 10003

(műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM

Álláspont: 1001

(műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
1002	97.0321	90.0721	77.808		0.000	sszp	77.805	-0.166
10003	351.5011	93.0849	24.033		1.652	KP	23.996	-2.971
1003T	85.0829	90.5431	26.609		0.000	tárcsa	26.605	-0.422
1002T	67.0707	90.3755	30.712		0.000	tárcsa	30.709	-0.339
1001T	41.0817	90.3131	34.057		0.000	tárcsa	34.054	-0.312
10001	5.3953	89.3444	40.480		0.000	épülets-f	40.477	0.298

Álláspont: 1002

(műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
1001	179.2420	89.5350	77.812		0.000	sszp	77.809	0.140
1003	289.4344	90.4733	78.278		0.000	sszp	78.267	-1.082
2001T	268.3754	94.2439	6.392		0.000	tárcsa	6.373	-0.492
2002T	264.2139	92.0026	26.066		0.000	tárcsa	26.049	-0.913
2003T	280.2502	89.2348	26.309		0.000	tárcsa	26.306	0.277

Álláspont: 1003

(műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
1002	150.1022	89.1350	78.279		0.000	sszp	78.269	1.052
1004	226.5631	90.1233	68.367		0.000	sszp	68.364	-0.249
3002T	326.5706	86.5210	7.728		0.000	tárcsa	7.716	0.422
3001T	239.4406	88.1908	25.914		0.000	tárcsa	25.902	0.760
3003T	260.2554	89.2009	27.235		0.000	tárcsa	27.232	0.316

Álláspont: 1004

(műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
1003	230.3642	89.4826	68.367		0.000	sszp	68.364	0.230
3002T	224.2314	89.2741	70.057		0.000	tárcsa	70.051	0.659
1005	46.3205	89.5459	43.572		0.000	sszp	43.570	0.064
111	235.1520	90.4125	26.193		0.000	épülets-f	26.190	-0.316
222	232.0919	90.3244	33.440		0.000	épülets-f	33.437	-0.318
4001T	269.3106	84.5654	19.304		0.000	tárcsa	19.228	1.700
4003T	162.5554	88.4546	19.841		0.000	tárcsa	19.835	0.428
4002T	53.1524	88.0044	19.026		0.000	tárcsa	19.014	0.660

Álláspont: 1005

(műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
1004	336.2719	90.0936	43.572		0.000	sszp	43.570	-0.122
1001	59.0628	89.0413	84.347		0.000	sszp	84.332	1.369
6001T	40.0404	87.1120	19.919		0.000	tárcsa	19.894	0.977
6002T	51.4454	88.2532	35.809		0.000	tárcsa	35.794	0.984
6003T	56.1450	87.2618	43.906		0.000	tárcsa	43.860	1.962
10001	224.4455	80.1020	17.457		0.100	VP	17.200	2.880

Álláspont: 10001

(műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM

2. számú melléklet

Az első sokszögvonali számítási jegyzőkönyve

NymE GEO

8000 Székesfehérvár, Pirosalma 1-3.

14134001-2-07

Munkaszám: **02/2011**

Győr
Belterület

Számítási jegyzőkönyv

Szakdolgozat_133/2011
2011

Vetület: EOV Magasság: Balti

Mérőeszköz típusa, száma:

www.geocalc.hu

GeoCalc 3.5 (2011.0115)

710101

Hegyi Tamás

2011.11.02.

Felhasznált koordináták :

Pontszám	Y	X	M Jelleg
10001	544044.880	260876.250	118.790
10003	544003.000	260941.370	115.950
10004	543976.760	261258.080	116.400

Beillesztett sokszögvonal számítása

Pontszám	Lh Le	D Ejav"	T	DYjav DYi	DXjav DXi	dy Y	dx X
10003	0.0000	316.0942				544003.000	260941.370
1001	351.5011 97.0321	0.00	23.996	-0.002 -16.620	0.003 17.308	-16.622 543986.378	17.311 260958.681
1002	105.1311 179.2420 289.4344	241.2252 0.00	77.805	-0.006 -68.299	0.009 -37.267	-68.305 543918.074	-37.257 260921.424
1003	110.1924 150.1022 226.5631	171.4216 0.00	78.267	-0.006 11.292	0.009 -77.448	11.286 543929.360	-77.439 260843.985
1004	76.4609 230.3642 46.3205	68.2825 0.00	68.364	-0.005 63.595	0.008 25.084	63.590 543992.950	25.092 260869.077
1005	175.5524 336.2719 224.4455	64.2348 0.00	43.570	-0.003 39.292	0.005 18.828	39.289 544032.239	18.833 260887.910
10001	248.1737 224.4455	132.4124 17.200		-0.001 12.643	0.002 -11.662	12.641 544044.880	-11.660 260876.250
	0.0000		309.201 -0.023	41.90 0.037	-65.16	41.88	-65.12
			d= 0.043	D=147.1515 [0.0000]			[0.085]m

Beillesztett sokszögvonal számítása

Pontszám	Lh Le	D Ejav"	T	DYjav DYi	DXjav DXi	dy Y	dx X
10003	0.0000	316.0942				544003.000	260941.370
1001	351.5011 97.0321	0.00	23.996	-0.002 -16.620	0.003 17.308	-16.622 543986.378	17.311 260958.681
1002	105.1311 179.2420 289.4344	241.2252 0.00	77.805	-0.006 -68.299	0.009 -37.267	-68.305 543918.074	-37.257 260921.424
1003	110.1924 150.1022 226.5631	171.4216 0.00	78.267	-0.006 11.292	0.009 -77.448	11.286 543929.360	-77.439 260843.985
1004	76.4609 230.3642 46.3205	68.2825 0.00	68.364	-0.005 63.595	0.008 25.084	63.590 543992.950	25.092 260869.077
1005	175.5524 336.2719 224.4455	64.2348 0.00	43.570	-0.003 39.292	0.005 18.828	39.289 544032.239	18.833 260887.910
10001	248.1737 224.4455	132.4124 17.200		-0.001 12.643	0.002 -11.662	12.641 544044.880	-11.660 260876.250
	0.0000		309.201 -0.023	41.90 0.037	-65.16	41.88	-65.12
			d= 0.043	D=147.1515 [0.0000]			[0.085]m

Pontszám	Mh	Me	dM	Mjav	T	M
10003						
1001	-2.971	-0.166	2.971	-0.128	24.0	115.950
1002	0.140	-1.082	-0.153	-0.414	77.8	118.794
1004	0.230	0.064	-0.240	-0.363	68.4	116.141
1005	-0.122	2.880	0.093	-0.232	43.6	116.002
10001			2.880	-0.091	17.2	118.790
10001			2.880	-0.091	17.2	118.790
			4.484	-1.644	309.2	2.840

Polárisan bemért pont(ok) számítása [1001]

Pontszám	Y	X	Li	T	Zi/d	dM	M
1001	543986.378	260958.681			0.0000		118.794
1003T	544012.887	260960.934	85.0829	26.605	85.0829	-0.422	118.372
1002T	544014.671	260970.621	67.0707	30.709	67.0707	-0.339	118.455
1001T	544008.782	260984.328	41.0817	34.054	41.0817	-0.312	118.482

Polárisan bemért pont(ok) számítása [1002]

Pontszám	Y	X	Li	T	Zi/d	dM	M
1002	543918.074	260921.424			0.0000		118.227
2001T	543911.703	260921.271	268.3754	6.373	268.3754	-0.492	117.736
2002T	543892.151	260918.864	264.2139	26.049	264.2139	-0.913	117.314
2003T	543892.201	260926.180	280.2502	26.306	280.2502	0.277	118.504

Polárisan bemért pont(ok) számítása [1003]

Pontszám	Y	X	Li	T	Zi/d	dM	M
1003	543929.360	260843.985			0.0000		116.744
3002T	543925.152	260850.452	326.5706	7.716	326.5706	0.422	117.166
3001T	543906.988	260830.930	239.4406	25.902	239.4406	0.760	117.504
3003T	543902.507	260839.458	260.2554	27.232	260.2554	0.316	117.060

Polárisan bemért pont(ok) számítása [1004]

Pontszám	Y	X	Li	T	Zi/d	dM	M
1004	543992.950	260869.077			0.0000		116.141
3002T	543943.949	260819.017	224.2314	70.051	224.2314	0.659	116.800
4001T	543973.722	260868.915	269.3106	19.228	269.3106	1.700	117.841
4003T	543998.772	260850.115	162.5554	19.835	162.5554	0.428	116.569
4002T	544008.186	260880.452	53.1524	19.014	53.1524	0.660	116.801

Polárisan bemért pont(ok) számítása [1005]

Pontszám	Y	X	Li	T	Zi/d	dM	M
1005	544032.239	260887.910			0.0000		116.002
6001T	544045.044	260903.135	40.0404	19.894	40.0404	0.977	116.979
6002T	544060.348	260910.071	51.4454	35.794	51.4454	0.984	116.986
6003T	544068.706	260912.279	56.1450	43.860	56.1450	1.962	117.964

3. számú melléklet

A második sokszögvonal mérési jegyzőkönyve

NymE GEO

8000 Székesfehérvár, Pirosalma 1-3.

14134001-2-07

Munkaszám: **03/2011**

Győr
Belterület

Mérési jegyzőkönyv

Szakdolgozat_133/2011

2011

Vetület: EOV Magasság: Balti

Mérőeszköz típusa, száma:

www.geocalc.hu

GeoCalc 3.5 (2011.0115)

710101

Hegyi Tamás

2011.11.02.

Álláspont: 10003

(műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM

Álláspont: 2001 (műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
10003	36.2324	89.4736	93.616		1.594	KP	93.611	-1.256
2002	215.4803	90.4547	57.172		0.000	sszp	57.164	-0.761
7001T	338.5352	89.2439	8.707		0.000	tárcsa	8.706	0.090
7002T	255.3634	89.5034	9.421		0.000	tárcsa	9.421	0.026
7003T	217.1040	91.2460	57.911		0.000	tárcsa	57.891	-1.431

Álláspont: 2002 (műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
2001	195.5208	89.1521	57.161		0.000	sszp	57.154	0.743
2003	7.0254	90.1850	88.187		0.000	sszp	88.182	-0.483
7003T	77.2110	113.2030	1.685		0.000	tárcsa	1.547	-0.668

Álláspont: 2003 (műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
2002	100.3339	89.4154	88.177		0.000	sszp	88.172	0.465
8002T	111.5204	90.1622	24.719		0.000	tárcsa	24.718	-0.118
8001T	94.2703	90.1857	33.343		0.000	tárcsa	33.341	-0.184
8003T	88.3618	88.3553	19.870		0.000	tárcsa	19.863	0.486
2004	12.5836	89.5351	75.499		0.000	sszp	75.496	0.136

Álláspont: 2004 (műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM
2003	318.4428	90.0703	75.490		0.000	sszp	75.487	-0.154
10004	76.1252	88.3635	63.814		1.600	VP	63.792	-0.051

Álláspont: 10004 (műszermagasság = 0.000)

Psz	Hz	Zi	Tf	Tv	Mj	Jelleg	Tvet	dM

4. számú melléklet

A második sokszögvonala számítási jegyzőkönyve

NymE GEO

8000 Székesfehérvár, Pirosalma 1-3.

14134001-2-07

Munkaszám: **03/2011**

Győr
Belterület

Számítási jegyzőkönyv

Szakdolgozat_133/2011

2011

Vetület: EOV Magasság: Balti

Mérőeszköz típusa, száma:

www.geocalc.hu

GeoCalc 3.5 (2011.0115)

710101

Hegyi Tamás

Hegyi Tamás

2011.11.02.

Felhasznált koordináták :

Pontszám	Y	X	M	Jelleg
10001	544044.880	260876.250	118.790	
10003	544003.000	260941.370	115.950	
10004	543976.760	261258.080	116.400	

Beillesztett sokszögvonal számítása

Pontszám	Lh Le	D Ejav"	T	DYjav DYi	DXjav DXi	dy Y	dx X
10003	0.0000	340.1510		-0.005 -31.633	0.059 88.165	544003.000	260941.370
2001	36.2324 215.4803	0.00	93.611	-31.629	88.106	543971.367	261029.535
2002	179.2439 195.5208 7.0254	339.3949 0.00	57.164	-0.003 -19.866	0.036 53.601	-19.869 543951.497	53.637 261083.172
2003	171.1047 100.3339 12.5836	330.5035 0.00	88.182	-0.005 -42.962	0.055 77.008	-42.967 543908.530	77.064 261160.236
2004	272.2458 318.4428 76.1252	63.1532 0.00	75.496	-0.004 67.422	0.047 33.970	67.418 543975.948	34.017 261194.253
10004	117.2825	0.4356 76.1252	63.792	-0.003 0.816	0.040 63.787	0.812 543976.760	63.827 261258.080
	0.0000		378.246 -0.020	-26.22 0.237	316.47 0.238	-26.24	316.71
d= 0.238 D=355.1550 [0.0000] [0.093]m Hibahatáron túl							

Beillesztett sokszögvonal számítása

Pontszám	Lh Le	D Ejav"	T	DYjav DYi	DXjav DXi	dy Y	dx X
10003	0.0000	340.1510		-0.005 -31.633	0.059 88.165	544003.000	260941.370
2001	36.2324 215.4803	0.00	93.611	-31.629	88.106	543971.367	261029.535
2002	179.2439 195.5208 7.0254	339.3949 0.00	57.164	-0.003 -19.866	0.036 53.601	-19.869 543951.497	53.637 261083.172
2003	171.1047 100.3339 12.5836	330.5035 0.00	88.182	-0.005 -42.962	0.055 77.008	-42.967 543908.530	77.064 261160.236
2004	272.2458 318.4428 76.1252	63.1532 0.00	75.496	-0.004 67.422	0.047 33.970	67.418 543975.948	34.017 261194.253
10004	117.2825	0.4356 76.1252	63.792	-0.003 0.816	0.040 63.787	0.812 543976.760	63.827 261258.080
	0.0000		378.246 -0.020	-26.22 0.237	316.47 0.238	-26.24	316.71
d= 0.238 D=355.1550 [0.0000] [0.093]m Hibahatáron túl							

Magassági sokszögvonal

Pontszám	Mh	Me	dM	Mjav	T	M
10003						
2001	-1.256	-0.761	1.256	0.081	93.6	115.950
2002	0.743	-0.483	-0.752	0.049	57.2	117.286
2003	0.465	0.136	-0.474	0.076	88.2	116.584
2004	-0.154	-0.051	0.145	0.065	75.5	116.396
10004			-0.051	0.055	63.8	116.400
10004			-0.051	0.055	63.8	116.400
			0.124	0.326	378.2	0.450

Polárisan bemért pont(ok) számítása [2001]

Pontszám	Y	X	Li	T	Zi/d	dM	M
2001	543971.367	261029.535			0.0000		117.286
7001T	543968.232	261037.657	338.5352	8.706	338.5352	0.090	117.376
7002T	543962.241	261027.194	255.3634	9.421	255.3634	0.026	117.312
7003T	543936.384	260983.410	217.1040	57.891	217.1040	-1.431	115.855

Polárisan bemért pont(ok) számítása [2002]

Pontszám	Y	X	Li	T	Zi/d	dM	M
2002	543951.497	261083.172			0.0000		116.584
7003T	543953.007	261083.511	77.2110	1.547	77.2110	-0.668	115.916

Polárisan bemért pont(ok) számítása [2003]

Pontszám	Y	X	Li	T	Zi/d	dM	M
2003	543908.530	261160.236			0.0000		116.186
8002T	543931.469	261151.029	111.5204	24.718	111.5204	-0.118	116.069
8001T	543941.771	261157.648	94.2703	33.341	94.2703	-0.184	116.003
8003T	543928.388	261160.719	88.3618	19.863	88.3618	0.486	116.672